

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY

Katedra filmových studií

Obecná teorie a dějiny umění a kultury

Bakalářská práce

Anna Skočdoplová

Letterboxd: Horečka digitálních databází

Letterboxd: Digital Database Fever

vedoucí práce: doc. PhDr. Kateřina Svatoňová. Ph. D.

Praha 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

podpis

Abstrakt

Digitální technologie byly v relativně krátkém čase schopné ovlivnit mnoho oblastí našeho života. S nástupem internetu a rozšířením vlastnictví osobních počítačů a chytrých telefonů se mnoho našich všedních aktivit přesunulo do virtuálního světa. Povaha značné části lidských úkonů byla po přesunu na webové servery výrazně proměněna. Díky novodobé posedlosti zaznamenávat a převádět do digitální podoby rozličné činnosti (od počítání kalorií a ušlých kilometrů po sběr dat o menstruačním cyklu, přečtených knihách či finančních výdajích) jsme nyní s pomocí pár kliknutí a práci algoritmů schopni analyzovat neuvěřitelné množství informací, ke kterým bychom jinak neměli tak snadný přístup. Zároveň jsme si pod vlivem sociálních sítí zvykli mnoho těchto záznamů o našich aktivitách přeměňovat v data, kterými je možné se na internetu prezentovat. Jedním z těchto nástrojů zaznamenávání je také filmová databáze / sociální síť Letterboxd, jejímuž zkoumání se v textu věnuji.

Ve své práci *Letterboxd: Horečka digitálních databází* se zaměřuji na to, jaký je společensko-historický kontext tohoto fenoménu zaznamenávání a sdílení informací, a jaké jsou možné dopady tohoto našeho chování na filmové diváctví.

Klíčová slova

Letterboxd, databáze, sociální síť, algoritmy, technologie, seznam, filtrační bublina

Abstract

Digital technologies have been able to impact many areas of our lives in a relatively short time. With the advent of the internet and the widespread ownership of personal computers and smartphones, many of our everyday activities have moved into the online world. The nature of much human activity has been significantly transformed by the move to the web servers. Due to the modern obsession with recording and digitizing various activities (from counting calories and miles walked, collecting data on menstrual cycles, books read to financial spendings), with a few clicks and the work of algorithms, we are now able to analyze an incredible amount of information that we would not otherwise have such an easy

access to. At the same time, under the influence of social networks, we have become accustomed to turning many of these records of our everyday activities into data that we can present ourselves with on the internet. One of these recording tools is also the film database/social network Letterboxd, which I explore in this text.

In my thesis *Letterboxd: Digital Database Fever*, I focus on what the socio-historical context of this phenomenon of recording and sharing information is, and what are the possible consequences of this behaviour for film spectatorship.

Keywords

Letterboxd, database, social networks, algorithms, technology, list, filter bubble

OBSAH

Úvod	6
Letterboxd v kontextu sociálních sítí	11
Letterboxd v zajetí algoritmů	14
Letterboxd jako katalog	24
Letterboxd jako externí paměť	30
Letterboxd jako novodobý kritik	35
Závěr	39
Bibliografie	41

ÚVOD

Svět kolem nás a naše každodennost jsou čím dál častěji utvářeny digitálními technologiemi. To, jaké informace vstřebáváme, jak se prezentujeme a jakým způsobem komunikujeme s okolím, prošlo, především za poslední dvě dekády, znatelnou transformací, kdy se velká část našich všedních aktivit přesunula do online prostoru. Prostoru, který se na první pohled jeví jako zcela přelomový, který je díky své dostupnosti a velké míře interaktivity zdánlivě otevřený všem (ale ve skutečnosti pouze těm, kteří mají dostatek zdrojů, znalostí a času), fungující na nových principech a způsobech kontroly (např. skrze z(ne)viditelnování obsahu pomocí algoritmů) a který má velký vliv na to, jak se vztahujeme ke svému okolí.¹

Přemýšlení o informačních systémech jako o něčem, co světu přinese rovnocenný, nehierarchický a demokratický systém, provází informační technologie od jejich vzniku². Toto teleologické přemýšlení o vzniku internetu jako o revoluci, která společnost oprostí od mnoha jejích nešvarů, nicméně přehlíží, že je internet produktem touto společností vytvořeným. Jak píše Evgeny Morozov ve své knize *To Save Everything, Click Here*: „Internet je důsledkem - nikoli příčinou - světa, v němž žijeme.”³ Internet není žádným magickým prostorem vně společnosti, ale její nedílnou součástí. Tomu, jaký vliv mají vizuální a komunikační technologie na společnost, se podrobně věnuje například teoretik vizuální kultury Nicholas Mirzoeff ve své knize *Úvod do vizuální kultury*: „Internet utváří prostor, který je historicky a kulturně determinován stejně jako jiné prostory. Navzdory často zaznívajícím vychloubačným řečem o radikální rovnoprávnosti internetu i jeho podobu formují rasové, genderové a třídní rozdíly.”⁴ Problémy, které se ve společnosti vyskytují, se do kyberprostoru samozřejmě promítají také, jejich výskyt bývá nicméně mnohem lépe skrýván, což činí boj s nimi znatelně obtížnější.⁵

¹ Více o tom, jaký vliv na nás a naše vztahy s ostatními lidmi technologie mají, např. v Sherry Turkle, *Alone Together: Why We Expect More From Technology and Less From Each Other*. New York: Basic Books 2012.

² O entuziasmu provázejícím vznik internetu například v Fred Turner, *From Counterculture to Cyberculture*. Chicago: University of Chicago Press 2010.

³ Evgeny Morozov, *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. Londýn: Penguin Books 2014, s. 208.

Všechny anglické texty, které jsou v bakalářské práci citovány, byly přeloženy do českého jazyka autorkou práce (pokud není uvedeno jinak).

⁴ Nicholas Mirzoeff, *Úvod do vizuální kultury*. Praha: Academia 2012, s. 132.

⁵ Rozvedení tohoto tématu např. v článku, zabývajícím se marginalizací žen na internetu, od srílanské spisovatelky Subhy Wijesiriwarden. Subha Wijesiriwarden, Is the internet really democratic? How the 'wired world' excludes women and other marginalised persons. *World Wide Web Foundation*, 2017. Dostupné na <https://webfoundation.org/2017/04/is-the-internet-really-democratic-how-the-wired-world-excludes-women-and-others-marginalised-persons/> [cit. 2023-11-10].

Především pro nás, kteří jsme vyrůstali*y v době internetem do značné míry ovlivněné, je nicméně snadné se v online světě pohybovat, aniž bychom se příliš zamýšleli*y nad jeho mechanismy.⁶ Díky všudypřítomné snaze zprostředkovávat a konzumovat všechen obsah, aniž bychom se museli*y příliš zabývat tím, za jakých podmínek se k nám dostal a jak na nás působí, lze mnoho aspektů internetu a našeho působení na něm brát jako dané, neměnné. Kvůli příliš pohodlnému proplouvání kyberprostorem bez jakéhokoli jeho zpochybňování nicméně hrozí, že si vybudujeme vzorce chování, které mohou mít neblahé dopady na rozličné oblasti našeho života, ani ty nejvíc samozřejmé úkony bychom tedy neměli*y vnímat jako „přirozenou“ součást internetu.⁷ Informace, které jsou nám technologiemi zprostředkovávány, se mohou jevit, jako by nebyly ničím ovlivněné. Díky matematické podstatě algoritmů mohou být takto seříděná data vnímána jako neutrální. Je ale třeba si uvědomit, že za každou prvně ukázanou stránkou ve vyhledávači je schovaný nějaký skrytý mechanismus, který tomu danému výsledku místo na první příčce ve vyhledávání toto místo zajistil. Algoritmus totiž není nějakým objektivním ukazatelem kvality a relevance jím protříděných a uživateli*kami zobrazených dat. Ve skutečnosti je spíš „názorem, obsaženým v matematice“⁸, a proto je třeba nad ním, stejně jako nad kterýmkoliv jiným názorem, třeba přemýšlet kriticky.

V době, kdy o sobě vědomě či nevědomě sdílíme více informací než kdykoliv dřív, aniž bychom tušili*y, kdo všechno má k těmto informacím přístup a k jakým účelům komu slouží, je proto třeba se zamýšlet i nad zdánlivě nevinnými online aktivitami. I u na první pohled bohulibých projektů je třeba si zachovávat obezřetný postoj. Internet se jeví jako prostor, kde již k získávání informací není třeba mnoha prostředníků, ve kterém si člověk svůj obsah může kurátorovat sám, bez spoléhání se na editory. Tato představa je ale mylná, internet pouze na rozdíl od klasických médií své editory a to, jak nám informace předávají, lépe skrývá. Žádné z informací, které vstřebáváme, neexistují autonomně, všechen obsah i formy jeho sdílení jsou součástí nějakého širšího historického, společenského a ekonomického kontextu, je tedy dobré být si těchto souvislostí vědomi*y.⁹

Online prostor se všemi možnostmi, které nám nabízí, bývá dobrým pomocníkem pouze v okamžiku, kdy se v něm naučíme pohybovat uvědoměle. O internetu je potřeba smýšlet ne jako o nějakém mystickém prostoru, který se náhle zjevil a sám, svou podstatou,

⁶ Více k tomuto tématu např. v Joan Donovan, Robyn Caplan, Jeanna Matthews, Lauren Hanson, Algorithmic Accountability: A Primer. *Data & Society*, 2018. Dostupné na <https://datasociety.net/library/algorithmic-accountability-a-primer/> [cit. 2023-11-10].

⁷ Nicholas Carr, Is Google Making Us Stupid?. *The Atlantic* 306, 2008. Dostupné na <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/07/is-google-making-us-stupid/306868/> [cit. 2023-11-10].⁸ Cathy O'Neil, *Weapons of Math Destruction*. UK: Penguin Books 2016, s. 15.

⁹ Alexander Galloway, *Protocol: How Control Exists after Decentralization*. Massachusetts: MIT Press 2006.

má najednou moc proměňovat vše, co pohltí, ale jako o prostoru, který je utvářen a naopak sám proměňován mnoha lidskými rozhodnutími.

Jak říká ve své knize Evgeny Morozov: „To, že Google zpřístupňuje informace natrvalo, nebo že se Facebook snaží nabízet nepotřebné produkty, nebo že neomezuje počet odkazů, které uživatelům zobrazuje například na deset denně, není nic, co by bylo nevyhnutelné. Nejedná se o žádné ‚neodmyslitelné‘ vlastnosti internetu, tyto společnosti se rozhodly tyto věci dělat – ať už z obchodních důvodů, nebo z pouhé arogance a sebejistoty – ale mohly se snadno rozhodnout jinak.”¹⁰

Nedílnou součástí virtuálního světa tvoří audiovizuální obsah. YouTube či Netflix patří k jedněm z nejnavštěvovanějších webových stránek¹¹, nemluvě o rozsáhlé ilegální části internetu, díky které lze zhlédnout v podstatě jakékoliv audiovizuální dílo, na které si člověk vzpomene. Vyhledat nějaký film a jakoukoliv informaci k němu nikdy nebylo snazší. Na druhou stranu jsme však zahlceni* y nepřehledným množstvím dat, které vyžadují, abychom se naučili* y nové způsoby, jak s nimi nakládat. Bez znalosti, jak se v online prostoru pohybovat, je skoro nemožné, abychom nabytých poznatků mohli* y smysluplně využívat. V nadcházejících kapitolách bych se proto ráda zaměřila na to, na jakých základech byly tyto naše nové digitální nástroje vybudovány a jak moc se naše nové „online Já”, do velké míry tvořené sociálními sítěmi, odráží na způsobu konzumace filmů a myšlení o nich.

Jsem si vědoma toho, že takto rozsáhlé téma nelze v celé své šíři postihnout na rozsahu jedné bakalářské práce, rozhodla jsem se proto své bádání zúžit a některé z těchto proměn demonstrovat na tom, jak funguje stále populárnější sociální síť / databáze pro filmové fanoušky Letterboxd.¹²

Letterboxd je webová stránka a mobilní aplikace, která byla vytvořena v roce 2011 novozélandskými vývojáři Matthew Buchananem a Karlem von Randowem. Letterboxd je online filmová databáze s prvky sociální sítě. Na této platformě mohou uživatelé*ky vyhledávat informace o filmech a jejich tvůrcích* kyních, zaznamenávat, kdy a za jakých okolností zhlédli* y jaký filmy, filmy mohou hodnotit pomocí systému hvězdiček nebo k nim psát krátké recenze. Na stránce se také mohou propojovat s dalšími uživateli* kami a sdílet s nimi své filmové prožitky. Většina obsahu Letterboxd je tedy tvořena samotným uživatelstvem. Součástí platformy je nicméně také kurátorovaný obsah v podobě magazínu a podcastu, kde vychází obsah tvořený stálou redakcí Letterboxd. Přestože je většina funkcí pro

¹⁰ Evgeny Morozov, *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. UK: Penguin Books 2014, s. 20.

¹¹ URL: <<https://www.similarweb.com/top-websites/>> [cit. 2023-11-10].

¹² URL: <<https://letterboxd.com/>> [cit. 2023-11-10].

uživatelstvo zdarma, nabízí Letterboxd také dva druhy placených předplatných (Pro a Patron), která uživateli přináší některé speciální výhody (jako např. obsah bez reklam třetích stran, personalizované statistiky, filtraci filmů na základě toho, na jakých streamovacích platformách jsou k dispozici atd.), především ale slouží jako typ podpory stránky. Hlavními zdroji příjmu jsou právě placená předplatná, ale také reklamy třetích stran či prokliky na streamovací platformy. Co činí Letterboxd výjimečným oproti ostatním filmovým databázím, je jeho přívětivé uživatelské rozhraní, ale zejména jeho přijetí mechanismů z jiných sociálních sítí (například IMDb sledovat jiné uživatele vůbec neumožňuje, ČSFD spoléhá na složitý systém uživatelských bodů, velmi vzdálený tomu, jak fungují moderní sociální sítě).

Na Letterboxd dochází k propojení digitální databáze (a její nekonečnosti) s aspektem sociálních sítí (to jest prostoru umožňujícímu sdílet a šířit obsah v podstatě komukoliv / bez zásahu kurátora*ky). Takováto databáze se stává místem, které každým dnem bobtná, stává se komplexnějším, ale také neprostupnějším. Letterboxd slouží jako nástroj k myšlení o filmu, k získávání a sdílení informací a k jejich uchovávání. Uživateli*čkám může Letterboxd sloužit jako jakási externí paměť, jako osobní archiv, který jim připomíná, jaké filmy již viděli*y a jaké vidět chtějí. Kde se člověk musel dříve spoléhat na svou vlastní paměť či na zápisky zaznamenané na papíře, tam dnes může být vystřídán digitálními technologiemi. Pomocí pár kliknutí si nyní může poznačit, ve který den a za jakých okolností film viděl*a i co si o snímku myslel*a. Díky tomu, že jsou tyto záznamy přístupné všem (nejenom těm, se kterými jsou uživatelé na síti propojeni, ale všem uživatelům internetu, kteří by tyto informace chtěli vyhledat), vzniká také paměť kolektivní, přesahující hranice této jedné sociální sítě. Snadno dohledatelná data o popularitě žánrů, filmů a tvůrců*kyň má dopad na ekonomická rozhodnutí a budoucí tvorbu. Mým cílem bude nastínit, jaký vliv má tato sociální síť, sestávající z tisíců vzájemně propojených osobních mini-archivů, na diváky*čky a jejich prožitky z filmů.

Virtuální prostředí tohoto typu mohou lidem navodit pocit sounáležitosti. Okolo webových stránek jako Letterboxd, spojujících lidi se stejnými zájmy, vznikají celé komunity¹³, které „se scházejí“ i na jiných platformách (například na sítích Facebook, Instagram, Twitter, Reddit či Discord) umožňujících různé způsoby komunikace. Součástí mé práce je tedy také zkoumání těchto kolektivů a jejich vztahování se ke kinematografii, cinefilii a fenoménu „shromažďování“ filmů pomocí online databází, mimo jiné také skrze

¹³ URL: <<https://letterboxd.com/thefilmclub/list/film-club/detail/>> [cit. 2023-11-11].

dotazník, který jsem mezi uživateli*kami těchto platform sdílela.¹⁴

Na jednu stranu Letterboxd umožňuje větší kontextualizaci děl (ke zhlédnutým filmům lze psát krátké recenze, dávat jim hvězdičky, zjistit, kteří další uživatelé filmy viděli a co si o nich mysleli, číst či poslouchat obsah, tvořený stálou redakcí Letterboxd, účastnit se různých filmových her, které se na této sociální síti objevují atd.) na druhou stranu však diváctví může svou povahou redukovat na jakousi formu pouhého digitálního sběratelství. Vzhledem k tomu, že je Letterboxd sociální sítí, na které lze sledovat ostatní uživatele a sama být jinými sledována, se z koukání na filmy snadno může stát aktivita, u které jde spíše o skóre – tedy počet zhlédnutých filmů – než-li o kvalitu zážitku. Je to náš způsob, jak si filmy určitým způsobem přivlastnit. Radost ze zaznamenání nově zhlédnutého filmu se blíží radosti sběratele, než-li radosti cinefila.¹⁵ Přes vlastní fascinaci a aktivní užívání Letterboxd bych proto v práci ráda vznesla kritiku takovéto konzumace filmu, při které se z uměleckých děl stává pouhá položka na seznamu, tedy jistá forma komodity. Číslovka, zobrazující počet zhlédnutých filmů, se stává víceméně vyprázdňeným symbolem kulturního kapitálu, symbolem, který již ale nereflektuje kvalitu zhlédnutého / zhlédnutí.

Je snadné sklouznout k technocentrickému idealismu a přistoupit na to, že nové technologie vždy znamenají pokrok a že co je digitální verzí něčeho původně analogového automaticky znamená, že je také verzí vylepšenou. Online portály jsou plné článků, nekriticky nahlízejících na změny, kterými filmový průmysl pod vlivem sociálních sítí prošel. Internet překypuje nadšenými výroky o tom, jak se distributorům otevřely nové možnosti marketingu, nebo jak diváctvo díky sociálním sítím dostalo větší moc nad tím, jak jsou filmy tvořeny.¹⁶ To je ale pouze jednou stranou mince, nedohlížející všechny nástrahy, které za těmito na první pohled transparentními módy kontroly nad filmovým diváctvím doopravdy číhají. Ve své práci se pokusím nastínit, do jaké míry se na této kontrole může podílet právě Letterboxd.

¹⁴ Do dotazníkového šetření se zapojilo 197 respondentů z různých světových zemí, s různými přístupy k využívání Letterboxd. Hlavním přínosem tohoto dotazníku pro mou práci bylo především objevení nových funkcí a aktivit, které se kolem Letterboxd sdružují, a lepší pochopení toho, jaké jsou motivace uživatelů pro používání této sítě.

¹⁵ Michael Cahn, Váhání mezi odpadem a hodnotou: ke kulturní hermeneutice sběratele. In: Tomáš Dvořák (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze 2010, s. 251-266.

¹⁶ Staff Fin, Social media has given viewers the power to reshape the film industry. *Film Industry Network*, 2021. Dostupné na <https://filmindustry.network/social-media-has-given-viewers-the-power-to-reshape-the-film-industry/39000> [cit. 2022-07-31]; Nafeez Zawad Hossain, Tanmoy Roy, Margon D'Costa, Impact of Internet on the Movie Industry in the coming days. 2019. Dostupné na https://www.researchgate.net/profile/Nafeez-Hossain/publication/334285076_Impact_of_Internet_on_the_Movie_Industry_in_the_coming_days/links/5d2219ab458515c11c1b8c81/Impact-of-Internet-on-the-Movie-Industry-in-the-coming-days.pdf?origin=publication_detail [cit. 2022-07-31].

LETTERBOXD V KONTEXTU SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

„Twitterové rty a instagramové oči: sociální sítě jsou součástí nás samých, jejich zdrojový kód se stává naším vlastním kódem.”

Nathan Jurgenson

The Social Photo: On Photography and Social Media

Letterboxd vznikl v roce 2011, v době největšího rozmachu sociálních sítí. Ve stejném roce vznikly populární webové stránky a mobilní aplikace jako Snapchat či Pinterest, rok předtím byl poprvé spuštěn Instagram. Všechny tyto platformy komunikují svůj obsah skrze vizualitu, skrze sdílení líbivých obrázků s minimem slov.

Detailně se tomuto fenoménu sdílení vizuálního obrazu na sociálních sítích věnuje ve své knize *The Social Photo: On Photography and Social Media* autor Nathan Jurgenson: „V novinách začaly fotografie dostávat stále více a více prostoru, reklamní průmysl přestal na úkor obrazu věnovat prostor slovům a televize si začala čím dál tím více podmaňovat volný čas Američanů a jejich kulturu. Tento svět, už tak výrazně ovládaný obrazem, je světem, do kterého se zrodila ‚sociální fotografie‘, světem, který si postupně vychoval své první uživatele. Zrod a popularita sociální fotografie je ještě hlubším a intimnějším proniknutím obrazu do způsobu, jakým vidíme, mluvíme a jakým myslíme.”¹⁷

Naše doba stále více spoléhá na vizuální kulturu.¹⁸ Tak jako se společnost 19. století výrazným způsobem proměnila pod vlivem tisku, tak se i naše společnost zásadně mění pod neustálým proudem vizuálních obrazů. Velké množství informací, které v dnešní době konzumujeme, je zprostředkováno skrze obrazy – ať už jsou to krátká videa či snímky na sociálních sítích, televizní zprávy nebo seriály a filmy, velká část sdělovaného obsahu přestala být prezentována v psané formě, ale místo toho je nám předávána skrze ilustrativní doprovod.

O tomto jevu nahrazování verbální kultury tou obrazovou mluví ve své knize *Digital Memory and the Archive* teoretik médií Wolfgang Ernst: „Kulturní historie obrazů tradičně spojuje obrazy s texty, výrazy a slovními pojmy. V souvislosti s přechodem obrazů do digitálních úložišť ale postupně nabývají na významu neverbální metody klasifikace.”¹⁹ Jedním z příkladů tohoto postupného nahrazování verbální klasifikace je například fungování

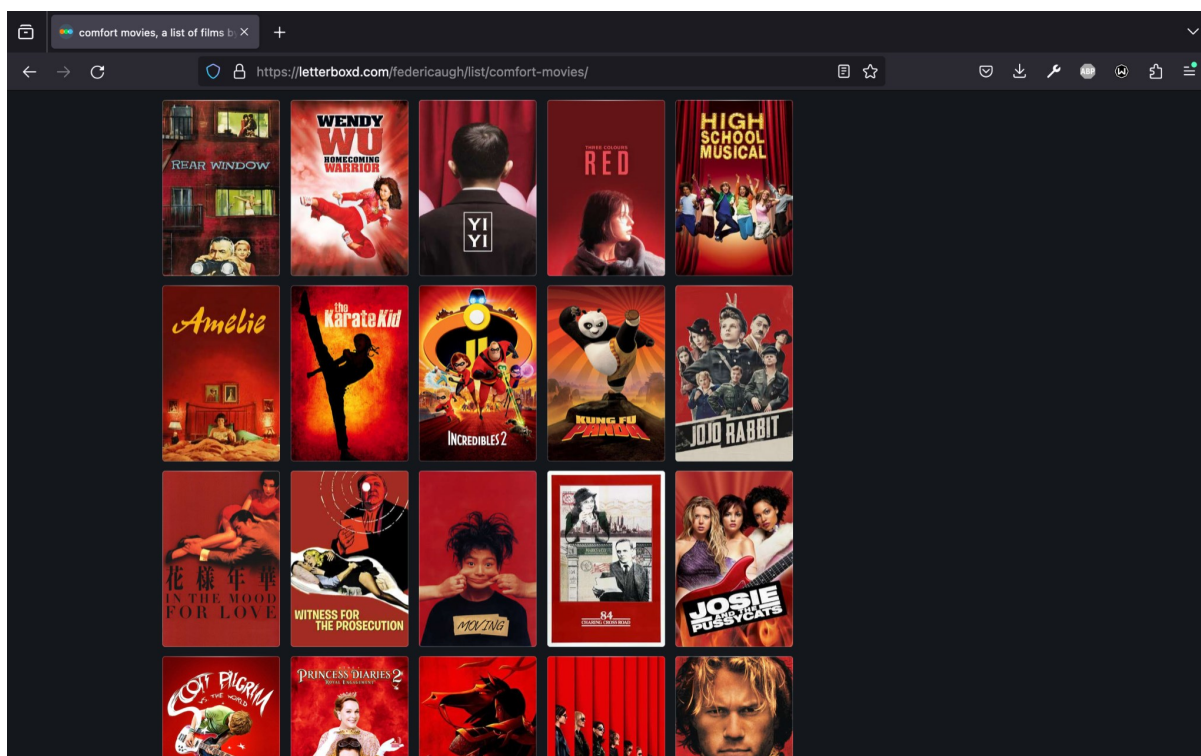
¹⁷ Nathan Jurgenson, *The Social Photo: On Photography and Social Media*. New York: Verso Books 2019, s. 11.

¹⁸ Nicholas Mirzoeff. *Úvod do vizuální kultury*. Praha: Academia 2012.

¹⁹ Wolfgang Ernst, *Digital Memory and the Archive*. Minneapolis: University of Minnesota Press 2013. s. 132.

vyhledávačů. Ještě donedávna bylo pro vyhledání požadovaného vizuálního obrazu na internetu potřeba zadat nějaká klíčová slova, daný obraz prvně slovně popsat. Nyní jsou však vyhledávače již schopné slova obcházet, stačí do nich pouze nahrát jakýkoliv obrázek či právě pořízenou fotku, a vyhledávač uživateli okamžitě vyhledá nejrelevantnější výsledky.

S tímto přechodem k obrazové kultuře pracuje i Letterboxd. Nejenže je aplikací pro třídění a kategorizaci jedné z dominantních částí vizuální kultury, filmu, ale samotné rozhraní této aplikace výrazným způsobem pracuje s vizualitou a oslovováním uživatelů*ek skrze svou estetickou, spíše než informační stránku. Přestože je vyhledávač Letterboxd zatím pouze textuální, filmy samotné jsou na této platformě primárně propagovány pouze skrze své plakáty. Ikony filmů, katalogizovaných v nekonečných seznamech, u sebe nemají napsané ani své názvy, ale spoléhají výlučně na sdělovací hodnotu filmového plakátu. Jeho podoba tedy zásadním způsobem určuje, jak bude film na Letterboxd prezentován. I díky tomu vznikají rozličné seznamy s filmy, které spolu nemají kromě podobně vypadajícího plakátu mnoho společného.²⁰

Uživatelé, kteří si za Letterboxd platí, mohou například vybírat z většího množství plakátů u každého z filmů a zvolit, pod kterým z nich se jim daný film bude v aplikaci zobrazovat. Navzdory tak zanedbatelné výhodě, kterou toto dražší předplatné umožňuje, se

²⁰ Například tento seznam, čítající přes 750 filmů, seříděných dle barvy plakátu. URL: <https://letterboxd.com/federicaugh/list/comfort-movies/> [cit. 2023-11-4].

ale ukazuje, že pro mnohé je právě tento prvek tím určujícím, proč si za aplikaci připlatit.²¹

O tom, jak klíčovým prvkem pro vzhled Letterboxd filmové plakáty jsou, mluví i jeden z jeho zakladatelů Matthew Buchanan. „Co se vizuální stránky [Letterboxd] týče, filmové plakáty jsme se snažili začlenit jako klíčový prvek jeho designu od samého začátku. Plakát je jedním z prvků filmového řemesla, který zbožňujeme. Umístění jeho verze do popředí jako způsobu navigace na stránce se stalo neodmyslitelnou součástí Letterboxd, což pak mívá za následek také časté přesdílení na sociálních sítích.“²² Právě snadné přesdílení na jiných sociálních sítích je jednou z neúčinnějších forem propagace stránky.

Stejně jako jiné sociální sítě slouží Letterboxd svým uživatelům jako určitá forma sebe prezentace. To, že si uživatel*ka Letterboxd několikrát do týdne zaznamená, jaký film viděl*a, může být jedním ze způsobů komunikace s ostatními, vyjádřením toho, jaké zájmy má, jednou z možností, jak svou online osobnost představit okolnímu světu, podobně, jako je tomu u nasdílení hezkých fotek z dovolené či názoru na současné dění ve světě. Sdílení obsahu (názoru, fotky, přečtené knihy, viděného filmu) se postupně stává způsobem komunikace, více než vzpomínkou pro nás samotné. To, že se v uživatelském rozhraní Letterboxd spoléhá na vizuální prezentaci filmu více než-li tu textuální, pak tento jev ještě umocňuje.

To, že my sami jsme filmovým publikem, získává najednou díky Letterboxd také své publikum. „Fotografie sdílené na sociálních sítích, stejně jako sociální sítě obecně, podněcují své uživatele k tomu, aby přítomný okamžik chápali jako materiál, který může být viděn dalšími lidmi.“²³ Kvůli takovému přístupu se ale může stát, že začnou lidé vnímat svůj život jako jistou formu „spotřebního zboží, jako něco, co se dá zařadit do katalogu.“²⁴

Přívětivý interface Letterboxd a mechanismy povědomé z jiných druhů sociálních sítí jsou často uváděny jako důvod, proč uživatelé raději volí tento způsob získávání informací o filmech nad jinými zdroji.²⁵ Uživatelská přitažlivost a snadné přesdílení obsahu na jiných sociálních sítích je nicméně také jedním z důvodů, proč se ze stránky, která si deset let držela jistou exkluzivitu a pro mnoho cinefilů v porovnání s jinými online databázemi (nejčastěji bývá Letterboxd srovnáván s IMDb) také nečekanou mírou profesionality, stává čím dál tím více platformou, která je zaplavena krátkými recenzemi, které mají za cíl pobavit a nasbírat

²¹ URL:

<https://www.reddit.com/r/Letterboxd/comments/xehimk/they_just_added_the_new_poster_feature_for_patron/> [cit. 2023-11-4].

²² Margaret Andersen, Is Letterboxd's UI changing the way we review movies?. *Wix Studio*, 2022. Dostupné na <<https://www.wix.com/studio/blog/letterboxd-ui-is-changing-movie-reviews>> [cit. 2023-11-12].

²³ Nathan Jurgenson, *The Social Photo: On Photography and Social Media*. New York: Verso Books 2019, s. 27.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ URL: <https://www.reddit.com/r/Letterboxd/comments/widf5q/why_do_you_use_letterboxd/> [cit. 2023-11-12].

lajky, spíše než-li se vyjádřit ke zhlédnutému snímku. Čím více popularity takovýto druh obsahu získává, tím více je ho produkováno. Čím „sociálnější“ tato platforma je, tím více negativních charakteristik sociálních sítí také přebírá.

LETTERBOXD V ZAJETÍ ALGORITMŮ

Sociální sítě fungují na principu neustálé gamifikace, tedy na neustálé potřebě získat co největší skóre. Jakýkoliv projev naší socializace na těchto sítích je díky všudypřítomným měřitelným „bodům“ v podobě lajků či počtů sledujících snadno ohodnocen. „Je těžké nedojít k závěru, že jistá část přitažlivosti sociálních sítí založených na věčném měření vychází z toho, že chceme vidět vlastní život standardizovaný, uniformovaný s ostatními, a snadno zařaditelný.“²⁶ Tendence přidávat na sociální sítě právě ty příspěvky, které u ostatních vzbudí kladnou odezvu, je jednou z nedílných součástí sdílení na těchto sítích. V okamžiku, kdy uživatelstvo usoudí, že je jeden typ příspěvku žádanější, než jiný, je pravděpodobné, že i jejich další příspěvky budou vypadat obdobně. Tím se ale rozmanitost sdíleného obsahu postupně zmenšuje, a uživatelstvo sociálních sítí se tak uzavírá do stále se zmenšujících filtračních bublin.

Jak tvrdí Yochai Benkler, profesor na Harvardově univerzitě, zabývající se vlivem moderních technologií na společnost: „Chcete-li být tvůrcem svého života, musíte si být vědomi rozmanité škály možností a životních stylů. Když vstoupíte do filtrační bubliny, necháváte společnosti, které tuto bublinu vytvářejí, vybrat, kterých možností si vědomi budete, a kterých ne. Možná si myslíte, že jste kapitánem svého osudu, ale personalizace vás může zavést na cestu jakéhosi informačního determinismu, kdy to, na co jste klikli v minulosti, určuje, co uvidíte příště – do webové historie, kterou jste odsouzeni opakovat. Můžete uvíznout ve statické, dokonce zužující se verzi sebe sama – v nekonečné sebe-smyčce.“²⁷

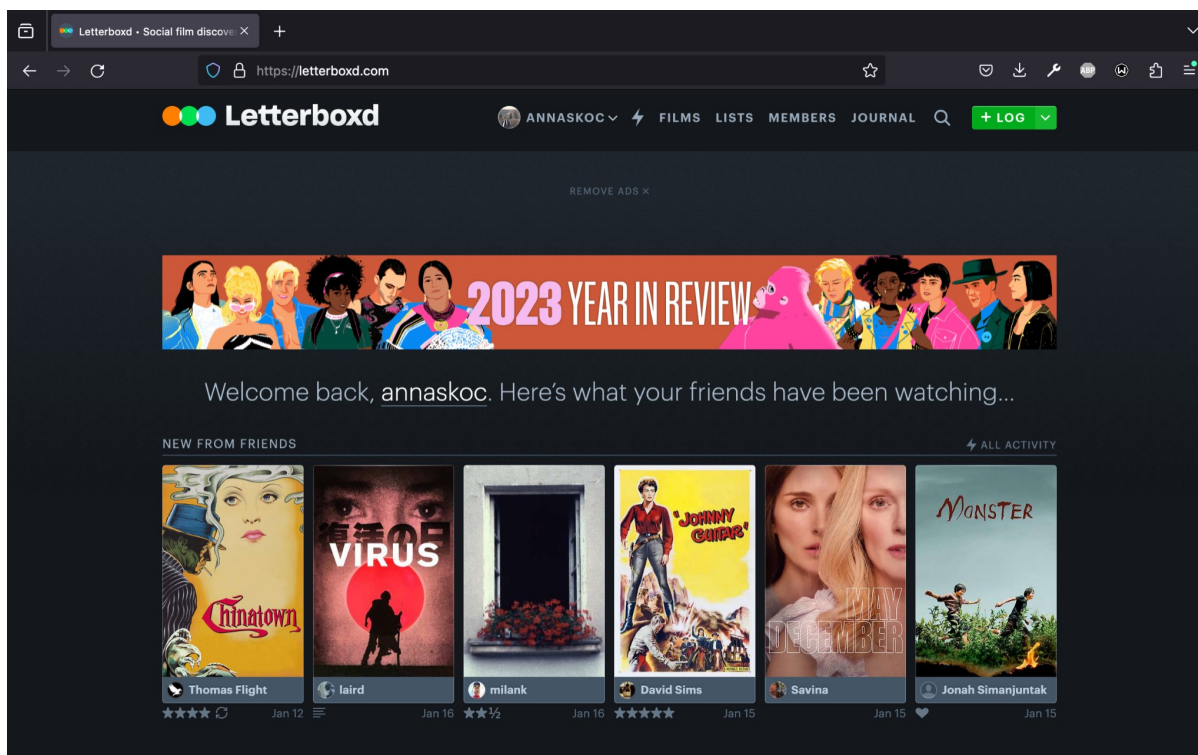
V okamžiku, kdy jsou projevy na internetu považovány za hodnotné pouze na základě kvantifikovatelného úspěchu v podobě kliknutí a lajků, se z internetu pomalu stává prostor, jehož velkou část ovládají pouze senzační témata, pouze dostatečně hlasití lidé, kteří umí strhnout davy, a z internetu se tak stává ideální nástroj populismu.

²⁶ Nathan Jurgenson, *The Social Photo: On Photography and Social Media*. New York: Verso Books 2019, s. 111–112.

²⁷ Eli Pariser, *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. New York, Penguin Press 2011, s. 14.

Tomuto uzavírání se do názorové bubliny pak ve velké míře napomáhají algoritmy. Z internetu se stalo místo, u kterého je pomocí srdíček a lajků možné vyjádřit se v podstatě k čemukoliv. Pokud algoritmy vyhodnotí, že svými lajky hodnotíme pouze určitý druh internetového obsahu, pak je šance, že nám postupně přestane nabízet jakýkoliv jiný druh informací.

I když je Letterboxd sociální sítí, která na algoritmy spoléhá minimálně – tedy na rozdíl od většiny ostatních sociálních sítí svým uživatelům většinou nenabízí žádný specifický obsah na základě jejich uživatelské historie (alespoň co se personalizovaných filmových doporučení týče. U reklam, jak si ukážeme později, to není tak docela pravda.), je to stále aplikace, která je určitým způsobem algoritmizovaná. Po vzoru Facebooku, který přišel krátce po svém vzniku se zcela novým systémem využití algoritmů, tzv. News Feed algoritmem, na Facebooku pojmenovaným EdgeRank, který byl schopný „vytáhnout updaty z obří facebookové databáze a ukázat je všechny na jednom místě, na první stránce, ihned po přihlášení.”²⁸, i Letterboxd umí vyselektovat určitý druh informací, který vám nabídne ihned po jeho otevření. Které informace a od jakého „přítele” se vám algoritmus rozhodne ukázat je pak (pravděpodobně) dáno tím, jak často s tím kterým uživatelem interagujete, a jak aktivní tito uživatelé na stránce jsou.

²⁸ Tamtéž. s. 24.

Důvodem, proč se jen některé příspěvky vašich Letterboxd „přátel“ dostanou na hlavní stránku, a jiné ne, je právě filtrace. Uživatelé, kteří jsou aktivnější, mají větší šanci umisťovat se na hlavní stránce, než-li ti, kteří se do aktivit zapojují sporadicky. Pokud některý z uživatelů, které sledujete, napíše deset krátkých recenzí týdně, na vaší hlavní stránce zcela zastíní jiného z vámi sledovaných uživatelů, který sice ten který recenzovaný film zanalyzoval mnohem lépe, svou sporadičtější frekvencí přidávání obsahu se nicméně vyřadil ze hry.

To, na jakém principu algoritmy pracují, je postaveno na jednom velkém paradoxu. Pro to, aby pro nás byly užitečné, potřebují tyto algoritmy shromáždit co nejvíce dat. Ale čím více dat musí zpracovat, tím nepřehlednější tato data jsou, a tím více filtrů je pro ně také potřeba vytvořit. Čím více přínosných dat nám mohou zprostředkovat, tím více jiných informací také musí vyhodnotit jako nepotřebných. Aby pro nás data byla relevantní, musí být vybrána z nepřehledného množství jiných dat, a projít mnoha předem určenými kritérii.

U sociální sítě, jako je Letterboxd, nejspíše nehrozí, že by její algoritmy mohly aktivně přispívat k nějakým zjevným projevům zla (což se třeba u platform, jako je Facebook, říci nedá²⁹). Na druhou stranu to, jaké informace vstřebáváme, aktivně utváří, kým jsme, snaha porozumět mechanismům, které stojí za našimi rozhodnutími, je tedy na místě. Kvůli algoritmům, kliknutím a lajkům se vlivné společnosti, jako například Meta, Google, Netflix atp., stále častěji soustředí na zásobování nás obsahem, který nás zaujme na první pohled.³⁰

Při otevření mobilní verze Letterboxd se jako první zobrazí kategorie „Populární tento týden“, kde jsou zobrazeny snímky, o které byl mezi užitelstvem Letterboxd v tom daném týdnu největší zájem.

Letterboxd si nicméně své algoritmy pevně střeží, čím si tedy tyto filmy svou popularitu vysloužily, je předmětem pouhých domněnek.³¹ Užitelstvo se nechává slyšet, že se jedná o kombinaci toho, kolik lidí film označilo jako zhlédnutý, kolik lidí si film uložilo, že ho chtějí vidět, a kolik nových recenzí a hodnocení bylo k filmu přidáno.³² Vzhledem k tomu, že je systém této klasifikace netransparentní nicméně není vůbec jisté, zda-li k uvedení

²⁹ Myanmar: Facebook's systems promoted violence against Rohingya; Meta owes reparations – new report. *Amnesty International*, 2022. Dostupné na <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/09/myanmar-facebooks-systems-promoted-violence-against-rohingya-meta-owes-reparations-new-report/> [cit. 2023-11-17].

³⁰ Eli Pariser, *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. New York, Penguin Press 2011.

³¹ URL:

https://www.reddit.com/r/Letterboxd/comments/17x4j1j/what_does_letterboxds_popularity_metric_actually/ [cit. 2023-11-17].

³² URL:

https://www.reddit.com/r/Letterboxd/comments/sulofa/how_does_letterboxds_most_popular_algorithm_work/ [cit. 2023-11-17].

v této kategorii zobrazující popularitu snímku nepřispívají ve skutečnosti ještě jiné faktory, jako například skrytá reklama velkých studií, streamovacích platforem atd.

O tom, že je internet spíše aparátem uzpůsobeným ke kontrole, než-li poskytovatelem větší svobody, mluví ve své knize *Protocol: How Control Exists after Decentralization* autor Alexander Galloway: „Současní kritici obvykle popisují internet jako nějakou nepředvídatelnou masu dat, která je rhizomatická a která postrádá centrální uspořádání. Tento postoj má za to, že díky tomu, že jsou nové komunikační technologie založeny na eliminaci centralizovaného velení a hierarchické kontroly, tak i celý svět je díky tomu svědkem všeobecného zániku kontroly jako takové. To ale nemůže být dále od pravdy. V této knize tvrdím, že protokol je to, jak technologická kontrola existuje po decentralizaci.”³³ To, že na internetu nelze určit nějaký centrální bod kontroly, není způsobeno tím, že by způsoby dozoru v internetovém prostředí neexistovaly. Systémy kontroly jsou totiž dle Gallowaye zabudovány přímo do toho, jak je internet naprogramován. Informace na internetu neproudí svobodně, bez regulací, ale vždy pouze v rámci přednastavených pravidel, v rámci toho, co je samotnou technologií dovoleno.

Na první pohled se i Letterboxd zdá jako nehierarchický, decentralizovaný prostor, jehož obsah je vytvářen víceméně nahodile, bez jakékoliv kontroly. Jak ale naznačuje Galloway, tento pohled nemůže být dál od pravdy. Uživatelé se mohou i v tomto virtuálním prostředí pohybovat pouze na základě nějakého protokolu, stále musejí dodržovat předem nastavené normy, předem určená pravidla.

Mnoho z námi konzumovaného obsahu na sociálních sítích sice vypadá, že je vytvářeno a dále sdíleno uživatelstvem samotným, že mezi autorstvem a dalšími uživateli*kami neexistují žádní další prostředníci či vlivy, které za úspěchem daného příspěvku stojí, často se ale jedná o snahu marketingových firem, kteří z úspěchu příspěvku utrží zisk. „Navzdory tomu, co si myslí většina internetových nadšenců, viralita se sotva kdy generuje a udržuje při životě sama. Memy se sice rodí svobodně, ale všude jinde jsou už v zajetí – v zajetí PR agentur i umělců na volné noze. Ti se dokonale přizpůsobili tomuto novému digitálnímu světu a našli způsob, jak viralitu ovlivnit prostřednictvím ekonomiky sociálních sítí. Vědí, jak oslovit bloggery tím správným obsahem, aby vyvolali rozruch na důležitých, i když úzce profilovaných platformách, a protože dnes tolik profesionálních médií čte weby jako *Gawker* a *The Huffington Post*, rozšiřují tak svůj dosah daleko za hranice sociálních médií.”³⁴ Velká část internetového obsahu se sice rodí mimo profitabilní sektor,

³³ Alexander Galloway, *Protocol: How Control Exists after Decentralization*. Massachusetts: MIT Press 2006, s. 8.

³⁴ Evgeny Morozov, *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. UK: Penguin Books 2014, s. 27.

velmi často jím pak ale stejně bývá pohlcena. Velké korporace umějí využívat každé skulinky k sebepropagaci. Je tedy jisté, že jejich vliv sahá i do nadšeneckých Letterboxd komunit.³⁵

Právě aplikace jako Letterboxd může být pro velká studia a streamovací společnosti, jako například pro Netflix, Amazon, Disney+ a další, důležitým zdrojem propagace, a to například skrze takové techniky, jakými jsou “priming” či “taste-testing”. Priming je marketingová strategie, při které je lidské podvědomí vystavováno podnětům, které následně ovlivňují jeho*její budoucí rozhodnutí, aniž by si toho byli*y plně vědomi*y. Priming je firmami využíván pro zvýšení povědomí o svém produktu, v případě streamovacích platform tedy filmu či seriálu. V okamžiku, kdy se divák*divačka rozhodne na takové stránce nějaké dílo zhlédnout, je větší šance, že klikne na něco, co už je mu či jí povědomé. Tohoto povědomí je možné dosáhnout právě díky propagaci na stránkách, jako je Letterboxd, kde si publikum ani nemusí být zcela vědomé toho, že se ve skutečnosti jedná o formu marketingu. Taste-testing je druh marketingové rešerše, skrze kterou firmy zjišťují preference konzumentů*ek, aby jim co nejvíce přizpůsobily své další produkty. Pro filmová studia a streamovací platformy je taste-testing důležitý při tvorbě dalšího vizuálního obsahu. Z filmových databází s tolika uživateli, jako má Letterboxd, lze snadno zjistit, jaké preference diváctvo má. Tato data pak lze snadno využít pro vytváření produktů divákům na míru. Každá technologie má nějaký svůj interface, každá aplikace je naprogramovaná nějakým způsobem, který konzumenta ovlivňuje. Divácká inklinace zajít do kina na snímek, který se v posledních týdnech objevoval na předních příčkách nejpopulárnějších filmů je samozřejmě větší, než-li na snímek, o kterém se málokdo zmíní.³⁶ Personalizace je sice dobrým pomocníkem při vybírání toho, s jakým filmem strávit večer, komu ve skutečnosti slouží, jsou ale pravděpodobně spíš velké firmy a jejich komerční zájmy.

Jednou z dalších marketingových strategií je tzv. retargeting, kdy je určitý obsah, nejčastěji reklama, ale také příspěvky na sociálních sítích (a poslední dobou čím dál tím častěji také například hudba a filmy), zobrazován lidem, kteří již v minulosti projevíli o podobný typ informací zájem. Pokud vám stránka nabídne obsah, který vás zajímá, tak „vy na oplátku na stránce pravděpodobně zůstanete mnohem déle a spíš se jí budete proklikávat. To znamená, že vaše chování je nyní komoditou, součástíou trhu, která slouží jako základna pro personalizaci celého internetu. O internetu jsme navyklí přemýšlet jako o sérii vztahů mezi čtyřma očima: svůj vztah s Yahoo spravujete nezávisle na svém vztahu s vaším

³⁵ Netflix nedávno oznámil založení účtu na Letterboxd, kde bude svým předplatitelům doporučovat snímky, které jsou na této streamovací platformě dostupné. John Dilillo, Lights, Camera, Log: Netflix Is Now on Letterboxd. *Netflix*, 2023. Dostupné na <<https://www.netflix.com/tudum/articles/netflix-letterboxd-hq>> [cit. 2023-11-17].

³⁶ Anshu Joshi, Theories of Mass Communication: Priming. *Newswriters.in*, 2023. Dostupné na <<http://newswriters.in/2023/07/14/theories-of-mass-communication-priming/>> [cit. 2023-11-17].

oblíbeným blogem. Ale v zákulisí se přitom internet stává čím dál tím více integrovaným. Společnosti si uvědomují, že sdílení dat jim přináší zisk.”³⁷

David Larkin, vedoucí obchodního oddělení a marketingu Letterboxd, o takovémto využití platformy mluví s nadšením. O Letterboxd prohlašuje, že může být ideálním partnerem filmových distributorů, kteří mohou kampaň svého filmu zaměřit specificky na lidi, kteří v minulosti projevíli zájem o podobné snímky.³⁸ Distributoři mohou diváctvo na snímek naladit skrze vytváření rozličných seznamů s podobnými filmy, jako je ten jejich, nebo třeba skrze přímou komunikaci s uživatelstvem a upozorňování tak na svůj profil. Letterboxd jim pak může pomoci skrze přesdílení, psaní článků či natáčení podcastů. Prozatím se sice jedná o partnerství s menšími distribucemi především artových snímků, s tím jak Letterboxd roste je nicméně možné, že jednou začne být využíván i většími hráči. Jelikož je Letterboxd stránkou, ke které mají přístup v podstatě všichni uživatelé*ky internetu (všude tam, kde není Letterboxd cenzurován, kde umí uživatelstvo anglicky atp.) bez nutnosti se jakkoliv prokazovat, tak je snadné nějaký obsah, který je sice vytvořen marketingovou agenturou, prezentovat jako obsah vygenerovaný běžnými uživateli. Jelikož Letterboxd po svých uživatelích nevyžaduje žádné potvrzení identity a k založení účtu není potřeba nic jiného, než-li e-mail, výskyt takzvaných internetových trollů, kteří mohou být najatí jakoukoliv firmou k jakýmkoliv účelům, je tedy očekávatelný.

Jednou z dalších nástrah stránek, shromažďujících velké množství dat, může být jejich dopad na to, jaké snímky se studia rozhodnou financovat a jaké ne. V článku s názvem „Impact of Internet on the Movie Industry in the coming days” z roku 2018 se mluví o tom, jak s nárůstem počtu uživatelů internetu narostla také popularita akčních filmů.³⁹ Dle výzkumu autorů článku se jedná o zcela znatelný rozdíl oproti roku 2001. Autoři to nicméně podávají zcela nekriticky, jako jakousi příručku pro tvůrce a lidi z filmového průmyslu. Měla by však tato data a z nich vypočítaná šance na úspěch filmu, a tím pádem i zisk, sloužit jako návod k tomu, jaké filmy tvořit? Neutrčí kvůli podobným statistikám kinematografie ránu?

Větší nárůst spoléhání se na algoritmy lze pozorovat i na Letterboxd. V roce 2022 Letterboxd spojil síly s firmou Nanocrowd, aby zařadili kategorii „podobných filmů“.

³⁷ Eli Pariser, *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. New York, Penguin Press 2011, s. 29.

³⁸ Jill Goldsmith, *The Letterboxd Story: A Site For Film Lovers & Film Listers Giving Indie Distributors A Hand – Specialty Preview*. *Deadline*, 2022. Dostupné na <https://deadline.com/2022/08/letterboxd-bodies-bodies-bodies-i-love-my-dad-specialty-preview-1235086079/> [cit. 2023-11-17].

³⁹ Nafeez Zawad Hossain, Tanmoy Roy, Margon D'Costa, *Impact of Internet on the Movie Industry in the coming days*. 2019. Dostupné na https://www.researchgate.net/profile/Nafeez-Hossain/publication/334285076_Impact_of_Internet_on_the_Movie_Industry_in_the_coming_days/links/5d2219ab458515c11c1b8c81/Impact-of-Internet-on-the-Movie-Industry-in-the-coming-days.pdf?origin=publication_detail [cit. 2023-11-18].

Nanocrowd sesbírá data o filmu a vyhodnotí, které jiné filmy odpovídají podobným kritériím. Výsledná filmová doporučení se pak zobrazí ve spodní části profilu daného filmu. Těmito kritérii nejsou filmové žánry či například doba či místo výroby, ale spíše abstraktní tématické okruhy, jako například „Lidstvo a svět kolem nás“ či „Surreálné a myšlenky podněcující vize o životě a smrti“. Každá z kategorií obsahuje přibližně sto filmů, filmy, které algoritmus třídí, je pak asi 20 tisíc. Tyto kategorie jsou nicméně generovány umělou inteligencí, stejně jako jejich přiřazování k jednotlivým filmům, a tak i když je tato funkce Letterboxd spíše marginální a snadno přehlédnutelná, přispívá k další algoritmizaci stránky.

V poslední době bylo čím dál častější, že se nejpopulárnějšími filmy na Letterboxd stávaly nově vyšlé blockbustery, jako například superhrdinské filmy, a zastiňovaly tak některé klasiky, které se do té doby držely na předních příčkách. V červnu 2023 proto Letterboxd oznámil, že přistupuje k novému, dle jejich mínění vylepšenému systému využívání algoritmů. Tyto nové algoritmy by měly být férovějším systémem hodnocení filmů, narozdíl od systému původního, který prý „mohl být ovlivňován (pozitivně či negativně) společným úsilím nebo kampaní, nebo proto, že byl film zrovna oblíbený v jednom regionu, nebo proto, že k němu prvně byli přitahováni jeho superfanoušci.“⁴⁰ Tento nový přístup k měření popularity snímků sice napomohl tomu, že se nové populární filmy již tak snadno nedostávají na výsadní pozice a seznam s časem prověřenými nejpopulárnějšími filmy se výrazně stabilizoval, na druhou stranu to však způsobilo, že se i mnoho nemainstreamových snímků, které byly například populární pouze v jednom regionu, z těchto žebříčků vytratilo. Filmy, které například nepocházejí ze zemí s vlivnou kinematografií a které nemají šanci uspět na mezinárodním trhu, byly novými algoritmy, které Letterboxd využívá, najednou z mnoha žebříčků popularity vyřazeny. Pokud tedy nějaký film získá většinu hodnocení pouze z jednoho regionu, nový algoritmický systém vyhodnotí, že se jedná o nějaký druh řízené kampaně, a dá těmto hlasům menší váhu. V praxi to pak znamená, že pokud film uspěl pouze na lokálním (neamerickém) trhu, nebude mít nikdy šanci umístit se na žádném z vlivným Letterboxd žebříčků.⁴¹ Znepokojení uživatelé*ky tuto změnu sice vehementně rozebírali*ky na jiných sociálních sítích, ve skutečnosti však nad tímto rozhodnutím nemají žádnou moc.⁴² Oficiální výrok Letterboxd je, že jejich „konkrétní postup zůstává skrytý, aby byla chráněna jeho integrita. V průběhu času se může tento postup měnit,

⁴⁰ The Score: we've updated our weighted-rating calculations. *Letterboxd Journal*. 2023. Dostupné na <https://letterboxd.com/journal/the-score-new-weighted-average-ratings/> cit. 2023-11-21].

⁴¹ Jak dokazuje třeba tento příklad z Filipín. Dostupné na <https://x.com/quezoncitrus/status/1670977784284340224?s=20> cit. 2023-11-21].

⁴² URL: <https://x.com/firewalkwjaime/status/1670961686482677763?s=20> cit. 2023-11-21]; <https://x.com/RhodeToLove/status/1670890588428726292?s=20> [cit. 2023-11-21].

protože jej budeme nadále upravovat a zlepšovat.”⁴³ Nové algoritmy Letterboxd tedy sice napomohly tomu, aby se na přední příčky žebříčků nedostávaly pouze snímky s úspěšnou reklamní kampaní, ty stejné algoritmy však také způsobily, že již tak marginalizované hlasy (např. diváctva z globálního jihu) začaly být ještě více zneviditelnány.

Při jakékoliv hierarchizaci a třídění dat se sice nikdy nebude možné zavděčit všem, některé kroky nicméně mohou mít větší dopad na prohlubování sociálních nerovností, než-li kroky jiné. Všechny současné formy marketingu existovaly do jisté míry v minulosti také. Jejich existence ovšem byla transparentnější. Pokud jste se rozhodli kupovat si pouze ty noviny, které korespondovaly s vaším světovým názorem, bylo toto vaše rozhodnutí uzavřít se do ideologické bubliny alespoň do jisté míry vědomé. V digitální době za vás toto rozhodnutí nicméně dělají samy algoritmy a dostat se k názorům, které by se lišily od těch vašich, je čím dál tím obtížnější. Ani u stránek jako Letterboxd není zřejmé, jaké algoritmy jsou využívány, které filmy jsou uživatelstvu ukazovány, a které naopak skrývány.

To, že nějaká firma vstoupí na trh se správnými hodnotami a nějakým morálním kodexem ještě neznamená, že takovou firmou zůstane navěky. Společnost Google například zavedla záhy po svém vzniku větu “Don't be evil.”, tedy „Nebuďte zlí.” jako své motto, a zakomponovala ho do oficiálních pravidel chování společnosti. V prvních letech toto motto možná fungovalo, později, poté, co byla společnost několikrát usvědčena z nekalých praktik, bylo nicméně motto nejprve nahrazeno větou “You can make money without doing evil”, do češtiny přeloženo jako „Peníze můžete vydělávat, aniž byste páchali zlo.” a následně “Do the right thing”, „Zachovejte se správně.”, které již může znamenat zcela cokoliv. Stejně tak i Facebook musel opustit své původní motto “To give people the power to share and make the world more open and connected.”, tedy „Dát lidem možnost sdílet a učinit tak svět otevřenějším a propojenějším.”, jelikož se ukázalo, že to, jaký má Facebook na společnost dopad, je přesně opačný.⁴⁴

Toto slovíčkaření se sice může zdát jako něco nepodstatného, co nestojí za pozornost, podivuhodným způsobem nicméně vystihuje, jak se morální hodnoty těchto společností a jejich prezentace veřejnosti s jejich narůstající mocí postupně proměňovaly. Z tak úzce profilované sociální sítě, jako je Letterboxd, se sice s největší pravděpodobností nikdy nemůže stát tak vlivná organizace, jako je Google či Facebook, a i jejich moc nad lidmi, kteří stránku využívají, je z podstaty věci mnohem menší, s narůstajícím počtem uživatelů a větším

⁴³ The Score: we've updated our weighted-rating calculations. *Letterboxd*. 2023. Dostupné na <https://letterboxd.com/journal/the-score-new-weighted-average-ratings/> cit. 2023-11-21].

⁴⁴ Olivia Solon, The year Facebook became the bad guy. *The Guardian*, 2016. URL: <https://www.theguardian.com/technology/2016/dec/12/facebook-2016-problems-fake-news-censorship> [cit. 2023-11-21].

potenciálem ziskovosti jsou nicméně lehké změny již znatelné. V září 2023 byl 60% podíl Letterboxd prodán kanadské firmě Tiny. Zakladatelé a současní pracovníci v Letterboxd sice zůstávají, už teď se nicméně začíná mluvit o změnách, kterými by sociální síť mohla projít.⁴⁵ Běžný uživatel si tohoto odkoupení většinového podílu společnosti neměl šanci všimnout, pokud by se tedy nové vedení rozhodlo začít provádět nějaké změny, například v nakládání s daty, která uživatelé s platformou sdílejí, tak by jim to mohlo projít víceméně bez povšimnutí. Nebylo by to poprvé, kdy by nějaká firma, která si původně dala za cíl lidem pomáhat, nakonec rozhodla vyměnit dobro za zisk.

Jedním z témat, které Letterboxd komunita již mnoho let řeší, je absence seriálů.⁴⁶ Na jejich stránce s často pokládanými dotazy⁴⁷ se k tomuto tématu vyjádřilo skoro deset tisíc uživatelů. V hlasování, jestli seriály zařadit, má pozitivní odpověď jen lehký náskok. Přesto se však s novým vedením začíná o zařazení seriálů, a tím pádem mimo jiné i zvýšení atraktivity stránky mezi dalšími potenciálními uživateli, uvažovat. Není to sice rozhodnutí, které by uživatele Letterboxd jakýmkoliv způsobem ohrožovalo či omezovalo, je to však rozhodnutí, které platformu o něco více komercializuje, a které promění její podstatu. Pokud již teď musí tým Letterboxd řešit, že je stránka čím dál tím více ovládána komerčními filmy s velkými rozpočty a že přestává být relevantní pro své původní publikum, umožněním zaznamenávat si zhlédnutí televizních seriálů tento převládající trend pravděpodobně ještě urychlí.

Dle Evgenyho Morozova existují dva způsoby nátlaku, takzvaná “brute” a “soft force”, tedy „hrubá” a „jemná” síla, skrze které soukromé společnosti ovlivňují, s kým budou spolupracovat, a s kým nikoliv. Hrubou sílu Morozov přirovnává k vyhazovačům v baru, kteří mají právo rozhodovat, kdo se do baru dostane, a kdo ne. Tato hrubá síla by se v internetovém prostředí mohla přirovnat například ke snaze přidat se do nějakého již existujícího diskuzního fóra, u kterého je potřeba schválení admina, tedy pomyslného vyhazovače u vstupu. Restaurace si naopak málokdy najímají vyhazovače, aby vybírali, koho usadit u stolu, a koho nechat před dveřmi. Jejich strategie jsou příkladem jemné síly, kdy některé lidi záměrně vylučují, například skrze určený dresscode, vysoké ceny pokrmů atp.⁴⁸ Systém správcovské kontroly nad Letterboxd mnoho let využíval právě této jemné síly, kdy skrze některé své techniky (například nemožnost diskutovat na platformě o televizních

⁴⁵ Mia Sato, Letterboxd has been acquired – and promises ‘very little’ will change. *The Verge*, 2023. Dostupné na <<https://www.theverge.com/2023/9/29/23896052/letterboxd-movie-app-acquired-tiny-holding-company-deal>>

⁴⁶ Letterboxd uděluje výjimky, a to některým mini-sériím, které mají omezený počet dílů. URL: <<https://letterboxd.com/dynamitefilms/list/the-ultimate-mini-series-canon-1955-2021/>> [cit. 2023-11-22].

⁴⁷ URL: <<https://letterboxd.nolt.io/top>> [cit. 2023-11-22].

⁴⁸ Evgeny Morozov, *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. Penguin Books 2014, s. 209.

shows) přitahoval pouze určitou klientelu a některé jiné potenciální uživatele tímto způsobem úmyslně opomíjel. S přidáním seriálů tento způsob jemné kontroly zmizí, a bude zajímavé sledovat, jaké dopady to na tuto rozvíjející se sociální síť bude mít.

Díky tomu, že Letterboxd nevyužívá mnoha mechanismů hrubé síly, například nijak znatelně neznevýhodňuje uživatele*ky, kteří za používání Letterboxd neplatí, tak tím umocňuje zdání toho, že je svobodným prostorem, ve kterém mají všichni ty stejné příležitosti. Mechanismů vylučování určitých skupin z některých diskurzů je na této sociální síti nicméně i tak možné najít nespočet.

Zajímavým fenoménem, který lze na Letterboxd pozorovat, je jeho vztah k nelegálnímu filmovému obsahu. Velkou část snímků, které je na Letterboxd možné dohledat, pak často není legální cestou možné zhlédnout. Jedním z nejpopulárnějších seznamů na Letterboxd je seznam s názvem “Official Top 250 Narrative Feature Films”, který je oficiálním seznamem Letterboxd, zobrazujícím 250 „nejlepších” snímků na stránce. Hned první z filmů je snímek *Harakiri* japonského režiséra Masaki Kobajashiho, který ale není v Evropě legální cestou možné na internetu zhlédnout. Snímek je na legálních streamovacích platformách a videotékách sice dohledatelný a ke zhlédnutí či zapůjčení, ale výlučně pro americké diváky*divačky.

Stejně tak je tomu i u většiny dalších snímků, jako např. *Jdi a dívej* se ruského režiséra Elema Klimova, *Nebe a peklo* Akiry Kurosawy, či snímek *Yi Yi* od Edwarda Yanga. Tyto filmy jsou uváděny v mnoha seznamech, objevujících se na Letterboxd (např. v jednom z oblíbených seznamů “Movies everyone should watch at least once during their lifetime”, tedy „Filmy, které by měl každý vidět alespoň jednou za život“), k velké většině z nich má legální přístup nicméně jen americké publikum. Filmy lze samozřejmě pořídit na přenosném disku, i ty ale musí většinou putovat z USA skrze americké firmy, jako např. Amazon, a to za ceny, které si rozhodně všichni nemohou dovolit. Nemluvě o tom, že na mnoha místech tyto firmy své služby neposkytují.⁴⁹

Letterboxd tedy velkou mírou závisí na neformálních způsobech koukání na filmy, ilegálním stahování, nelegálních streamovacích platformách, používání VPN pro předstírání, že se na film díváte z jiného území atp. Mnoho seznamů na Letterboxd je pak tomuto neformálnímu sdílení přímo dedikováno.⁵⁰ Ti, kteří na nelegálních způsobech koukání na

⁴⁹ Místa, na která je možná nechat zaslat své objednávky: URL: <https://www.amazon.com/gp/help/customer/display.html?nodeId=GCBBSZMUXA6U2P8R> [cit. 2023-11-22].. Na britském Amazonu jsou země, kam není možné zásilky posílat, přímo vypsány: URL: <https://www.amazon.co.uk/gp/help/customer/display.html?nodeId=201911000> [cit. 2023-11-22]..

⁵⁰ URL: <https://letterboxd.com/s4ppho/list/youtube/> [cit. 2023-11-22]; <https://letterboxd.com/miora23/list/chinese-films-on-yts/> [cit. 2023-11-22]; <https://letterboxd.com/solidaritycine/list/solidarity-cinema-archive/> [cit. 2023-11-22].

filmy nechtějí participovat, jsou pak z velké části diskuzí na Letterboxd automaticky vyřazení.

LETTERBOXD JAKO KATALOG

V době, která produkuje tak obrovské množství informačního materiálu, je potřeba tento materiál nějakým způsobem protřídit. Jedním z tradičních nástrojů pro třídění a další šíření informací jsou katalogy či různé encyklopedické knihy. Katalogy a encyklopedie byly v poslední době více či méně nahrazeny digitálními databázemi⁵¹, jejich primární funkce, tedy poskytovat systematicky utříděné informace, nicméně zůstala stejná.

Letterboxd je jiným typem sociálních médií, než jsou například Facebook, Instagram nebo Twitter. Kromě sebe prezentace a vyjadřování názorů (tedy hromadění obsahu, jako je tomu u tradičnějších sociálních sítí) v podobě psaní recenzí a sdílení obsahu s dalšími členy Letterboxd komunity, je jeho důležitou vlastností právě také „katalogizace“, tedy nejen shromažďování, ale také následné třídění, velkého množství filmů pomocí indexů.

Jeden konkrétní katalog stál, dle některých teorií, za vytvořením internetu tak, jak ho známe dnes, jako takového. Teoretik médií Fred Turner tomu věnoval celou knihu s názvem *From Counterculture to Cyberculture*, ve které popisuje okolnosti zrodu Webu 2.0 (prostoru, kde je obsah utvářen dynamicky, mnohdy samotnými uživateli – tedy současné podoby internetu). Dle Turnera měl na tom, jak v současnosti internetové rozhraní vypadá, a k čemu je využíváno, zásadní podíl čtvrtletně vycházející magazín *Whole Earth Catalog*. Tento katalog byl poprvé vydán v roce 1968 a jeho účelem bylo nabídnout lidem, kteří se rozhodli žít jiným, než-li mainstreamovým způsobem, k tomuto nekonformnímu životu co nejrozsáhlejší sadu nástrojů. Katalog obsahoval především rozsáhlé seznamy rozličných produktů k zakoupení, ale také inspirativní eseje, edukativní články atp. *Whole Earth Catalog* se nicméně nevěnoval pouze publikační činnosti. Co jej činilo výjimečným byla především komunita, která se kolem tohoto katalogu vytvořila, jejíž členové nejen že do katalogu pravidelně přispívali, ale také pořádali různé kulturní akce, konference atd. Katalog jako takový sice vycházel pravidelně pouze pár let, jeho zakladatel a vůdčí osobnost tohoto hnutí Stewart Brand zůstal nicméně vlivnou postavou v kruzích, ve kterých se pohybovala také

⁵¹ Julie Bosman, After 244 Years, Encyclopaedia Britannica Stops the Presses. *The New York Times*, 2012. Dostupné na <https://archive.nytimes.com/mediadecoder.blogs.nytimes.com/2012/03/13/after-244-years-encyclopaedia-britannica-stops-the-presses/> [cit. 2023-11-28].

většina z pionýrů Webu 2.0. Alan Kay, programátor, který stojí za dnešním grafickým uživatelským rozhraním panelů a oken, prohlásil, že *Catalog* vnímal jako „informační nástroj, analogický k počítači.“ „O *Whole Earth Catalog* jsme přemýšleli jako o tištěné verzi toho, jak bude vypadat internet.“⁵²

„Na základě systémového jazyka kybernetiky a modelů podnikání převzatých z výzkumného i undergroundového prostředí, zprostředkoval Brand řadu setkání, publikací a digitálních sítí, v jejichž rámci se mohli členové rozličných komunit setkávat a spolupracovat a představovat si sami sebe jako členy jedné společné komunity.“⁵³ Odnož této komunity kolem tištěného *Whole Earth Catalog* svou činnost a svá diskuzní fóra během devadesátých let přesunula do nově vznikajícího digitálního světa, a tím tento svět také pomáhala utvářet. Tím, že se Brandovi podařilo propojit svět undergroundu a kybernetiky, se mu také povedlo zprostředkovat prvotní chápání internetu jako jednoho velkého společenství.

Stewart Brand byl součástí umělecké a undergroundové scény v New Yorku a v San Franciscu, zároveň byl ale také vlivnou osobou v akademických a technologických kruzích okolo stanfordské univerzity. „Když v roce 1968 založil *Whole Earth Catalog*, tak tím seskupil tyto komunity do jednoho textového prostoru. Tento prostor se následně stal diskuzním fórem - místem, kde se členové setkávali, vyměňovali si myšlenky, a v tomto procesu syntetizovali nové intelektuální rámce a nové sociální sítě.“⁵⁴ Dle mnohých sloužil Brand jako důležitá spojka, přibližující k sobě tyto rozdílné světy undergroundových komunit a technologických vizionářů. „Katalog se stal textovým fórem, skrze které se geograficky vzdálení jednotlivci a skupiny mohli scházet, skrze text, a občas i skrze obrazy, a vzájemně se považovat za členy jednoho společenství.“⁵⁵

Stejně jako *Whole Earth Catalog* nebyl pouhým magazínem, tak ani Letterboxd není „pouhou“ digitální databází. Jeho činnost se neomezuje pouze na sběr a třídění filmů, ale díky existenci podcastů, účtům na jiných sociálních sítích, pravidelným videím na Youtube kanálu, vlastnímu online magazínu a všem diskuzním fóřům, které se okolo primární funkce Letterboxd točí, se mu u svých uživatelů daří vytvářet pocit, že jsou součástí nějaké komunity, nejen pouhými uživateli další ze sociálních sítí.

Ale stejně jako byl *Whole Earth Catalog* způsobem, jak edukovat a propojit nějakou konkrétní skupinu lidí, tak byl také vždy dobrým nástrojem pro to, jak této skupině prodat určité produkty. Podobně je většina internetového obsahu sice vytvořena pro to, aby

⁵² Fred Turner, *From Counterculture to Cyberculture*. Chicago: University of Chicago Press 2010, s. 112.

⁵³ Tamtéž, s. 5.

⁵⁴ Tamtéž, s. 72.

⁵⁵ Tamtéž, s. 89.

uživatelům přinášela nějaký užitek, na druhou stranu je ale většinou tento obsah velmi dobře uzpůsoben tomu, aby nám vždy mohl zároveň také něco prodat. „Každé kliknutí, které provedete, je spotřebním zbožím, dokonce i každý pohyb vaší myši může být během mikrosekundy vydražen zájemci s největší komerční nabídkou.”⁵⁶ I když si Letterboxd relativně úspěšně snaží udržet svůj nekomerční ráz, marketingové techniky, které zaměřují reklamu na základě dat, jež uživatelé stránce poskytli, využívají také.⁵⁷

„Na jednu stranu byl *Catalog* svým způsobem ‚celou zemí‘. To znamená, že to byl zdánlivě komplexní informační systém, taková encyklopedie, mapa. Stačilo jej vzít do ruky, prolístovat jeho sedm částí, a čtenář se mohl stát kosmonautem, který jako by se z vesmíru díval na textové zobrazení této nové Země. Na druhou stranu nabízel Katalog svým čtenářům možnosti, jak do tohoto světa přímo vstoupit a připodobnit se ‚božstvu‘ i v tom lokálnějším pojetí. Čtenář si mohl představené „nástroje“ objednat a pomoci tak vytvořit sféru intimní, personální moci‘ i ve svém vlastním životě (i když to znamenalo, že musel prvně vstoupit do sféry komerční).“⁵⁸ Letterboxd slouží jako dobrý nástroj pro sblížení se s lidmi s podobnými zájmy, pro objevení nových filmů ke zhlédnutí a pro získání znalostí o nich, zároveň je ale také dobrým nástrojem pro ovlivnění toho, jaké streamovací platformy si předplatíme (prokliky na streamovací platformy jsou jedním z příjmů Letterboxd), a za které filmy utratíme své peníze v kinech⁵⁹. Stejně jako *Whole Earth Catalog* i Letterboxd nabízí vzdělávací či zábavní články a prostor pro komunikaci s dalšími členy komunity. Také nám ale zároveň v rámci této aktivity zvládá prodávat filmy svých partnerů a tu a tam ukázat pár personalizovaných reklam.

Svou funkci novodobého katalogu Letterboxd naplňuje především skrze nekonečné bludiště seznamů, které uživatelé na této síti vytváří. Seznamy jsou způsobem, skrze který uživatelé*ky filmy na této stránce třídí a uspořádávají. Skutečná práce archiváře*ky totiž nespočívá v hromadění, ale ve výběru, která data stojí za to uchovat. „To je základní rozdíl mezi klasickým úředním archivem v právně-administrativním smyslu a internetem jako databází. Archiv je definován jako dané, předem vybrané množství dokumentů hodnocených podle jejich významu pro to, aby byly předány dál. Internet je naproti tomu souhrnem nepředvídatelných textů, zvuků, obrazů, dat a programů.“⁶⁰ V době, která produkuje tak obrovské množství audiovizuálního materiálu, je potřeba tento materiál nějakým způsobem

⁵⁶ Eli Pariser, *The Filter Bubble. What the Internet is Hiding from You*. New York, Penguin Press 2011, s. 9.

⁵⁷ Spolupráci s Letterboxd popisuje na svých stránkách firma, která jim personalizovanou reklamu zprostředkovává. URL: <<https://www.playwire.com/letterboxd-case-study-app>> [cit. 2023-11-30].

⁵⁸ Fred Turner, *From Counterculture to Cyberculture*. Chicago: University of Chicago Press 2010, s. 83.

⁵⁹ Nyní Letterboxd například testuje novou funkci, která vás upozorní, když bude film, který jste si uložili k pozdějšímu zhlédnutí, v nějakém z kin ve vašem okolí.

⁶⁰ Wolfgang Ernst, *Digital Memory and the Archive*. Minneapolis: University of Minnesota Press 2013, s. 86.

protřídit. Databáze jako Letterboxd nabízí možnost, jak se v nepřehledném množství snímků orientovat, jak je filtrovat. Naše aktivita pak napomáhá ostatním uživatelům v tom samém. To, že máme pro naše snažení na této sociální síti publikum, nám pak také slouží jako motivace pro pokračování v této pečlivé sebe-dokumentaci. Čím více obsahu vytváříme, čím více filmů přidáváme, ale ještě podstatněji čím více jich třídíme a kategorizujeme, tím komplexnější a relevantnější se pro ostatní uživatele i pro nás samotné tato databáze stává.

Letterboxd funguje stejně jako ostatní sítě na takzvaném lock-in zákonu, zákonu uzamčení. „Tento zákon říká, že přínos sítě strmě vzrůstá pokaždé, když se k ní připojí nějaký nový člověk. Není příliš užitečné být jediným člověkem s faxem, kterého znáte, pokud ho ale používají všichni, s nimiž pracujete, pak je obrovskou nevýhodou nebýt toho součástí.”⁶¹ Čím více lidí se k síti přidává, tím smysluplnější se daná síť stává. S větší popularitou a preciznějším ukládáním dat nicméně vzniká také stále více materiálu, který je potřeba nějakým způsobem korigovat.

Před třemi lety bylo na Letterboxd asi půl milionu filmů. Nyní je jich lehce přes 870 tisíc, a toto číslo každým dnem roste. Aby byl uživatel schopen se tímto neuvěřitelným množstvím filmů probrat, je zapotřebí nějakých „archivářů”, kteří podle předem určených kritérií rozhodnou, jaké filmy do daného Letterboxd archivu (v podobě kurátorovaného seznamu) vyberou.⁶²

Výše jsme si ukázali, jaké nástrahy takovéto kurátorování přináší, pokud je přenecháno pouze algoritmům. A opravdu, pokud člověk využívá Letterboxd pouze povrchně, je velká šance, že znatelné množství filmů, na které na stránce narazí, bude opravdu spíše vybrané na základě netransparentních marketingových procesů. Letterboxd je nicméně stále stránkou, kterou může mít uživatel pod kontrolou mnohem snáze, než-li většinu jiných sociálních sítí. Běžnému uživateli sice zčásti nabízí obsah, který byl jako pozornosti hodný vybrán pouze pomocí algoritmů, většina doporučení nicméně stále přichází od lidí, které se uživatel sám rozhodl poslouchat, na místo těch, které byly vybrány za něj. Možností, jak Letterboxd využívat subverzivně, a jak skrze něj objevit nečekané, je stále nespočet. Letterboxd slouží jako platforma pro takové iniciativy, jako například Solidarity Cinema⁶³, a vytváří tak prostor pro tvorbu komunity a popularizaci jejích (často přehlížených) témat. Na přední příčky nejoblíbenějších filmových seznamů na Letterboxd se

⁶¹ Eli Pariser, *The Filter Bubble. What the Internet is Hiding from You*. New York, Penguin Press 2011, s. 27.

⁶² Jedním z pro mne nejzajímavějších archivářů na této stránce je uživatel, který vystupuje pod jménem New Archive. URL: <<https://letterboxd.com/newarchive/>> [cit. 2023-12-02].

⁶³ Neformální archiv levicových, černošských, domorodých, feministických, queer a radikálních filmů. URL: <<https://www.solidaritycinema.com/>> [cit. 2023-12-02].

dostávají kolekce snímků s queer tematikou⁶⁴ či feministické seznamy⁶⁵, uživatelstvo využívá tvorbu seznamů k propagaci méně známých kinematografií⁶⁶ nebo k nabourávání tradičních filmových žánrů⁶⁷. Oblíbenou činností uživatelstva Letterboxd je také vytváření seznamů, ve kterých jsou filmy seřazené v jednom výběru na základě nějaké zcela nečekané charakteristiky.⁶⁸

Pokud by filmy na této platformě existovaly bez jakéhokoliv třídění, tak by se jednalo o pouhou sbírku. Tím, že je ovšem stránka postavená na neustálé kategorizaci skrze různé možnosti filtrace obsahu (na základě roku či místa vzniku, žánru, popularity atp.), ale také skrze neustálé nabádání uživatelů k jeho další systematizaci (např. skrze takzvané týdenní *Showdowns*, které uživatele nabádají k tvoření seznamů na všelijaká témata⁶⁹), tak se tím Letterboxd povyšuje do role jakéhosi kybernetického archiváře.

Dva nejzákladnější seznamy, které jsou zabudovanou funkcí Letterboxd, a které má automaticky každý jeho uživatel, jsou seznam zhlédnutých filmů a seznam filmů ke zhlédnutí. Nekonečné množství filmů, které je možné vidět a zařadit do nějakého z nepřeberných Letterboxd listů, je pak pro uživatele další hnací silou pro aktivní využívání této platformy. Co stojí za lidskou touhou vytvářet seznamy popsal Umberto Eco ve své knize *Bludiště seznamů*. Právě nekonečnost seznamů je dle jeho teorie právě to, co lidstvo na jejich utváření láká. „Máme jednu mez, velmi odstrašující a pokořující: Totiž smrt. Proto máme zálibu ve všech věcech, které považujeme za neomezené a tedy nekonečné. Je to způsob, jak se vyhnout myšlenkám na smrt. Máme zálibu v inventářích, protože si nepřejeme zemřít.“⁷⁰ Skoro žádný ze seznamů, které jsou na Letterboxd vytvořeny, nemůže být úplný. Vždy může být natočen nový film, který bude splňovat kritéria toho daného seznamu, vždy může být v archivu objeven nějaký zapomenutý film. Tato nemožnost prohlásit jakoukoliv sbírku filmů za opravdu úplnou je právě to, co ji činí pro její tvůrce poutavou.

⁶⁴ URL: <<https://letterboxd.com/dselwyns/list/sarahs-great-big-somehow-controversial-lesbian/>> [cit. 2023-12-02]; <<https://letterboxd.com/tylekurner/list/the-queer-film-guide-directors-cut/>> [cit. 2023-12-02]; <<https://letterboxd.com/girlsgutsqiallo/list/dirtbag-dykes/>> [cit. 2023-12-02].

⁶⁵ URL: <<https://letterboxd.com/dselwyns/list/an-alternate-feminist-cinema/>> [cit. 2023-12-02]; <<https://letterboxd.com/michaelhaneke/list/films-directed-by-women/>> [cit. 2023-12-02].

⁶⁶ URL: <<https://letterboxd.com/hibiscus/list/taiwanese-films-that-make-you-go-oh-shit/>> [cit. 2023-12-02]; <<https://letterboxd.com/caitblanket/list/the-top-100-filipino-films-on-letterboxd/>> [cit. 2023-12-02].

⁶⁷ URL: <<https://letterboxd.com/fuchsiadyke/list/exploitation/>> [cit. 2023-12-02]; <<https://letterboxd.com/jakeaesthete/list/notes-toward-a-new-fabulism/>> [cit. 2023-12-02].

⁶⁸ Jako např. seznam, do kterého jsou filmy zařazeny na základě krátkodobé ztráty sluchu protagonisty*ky, demonstrován ve filmu stejným zvukem. URL:

<<https://letterboxd.com/settingsun/list/movies-where-a-character-is-involved-in-an/>> [cit. 2023-12-02].

Dalším z takových seznamů je pak tento filmový kalendář, obsahující zmínku každého dne v roce v 365 různých filmech. URL: <<https://letterboxd.com/benkelly66/list/every-day-of-the-year-mentioned-in-365-different/>> [cit. 2023-12-02].

⁶⁹ Gemma Gracewood, Showdown. *Letterboxd Journal*, 2017. Dostupné na <<https://letterboxd.com/journal/showdown/>> [cit. 2023-12-02].

⁷⁰ Susanne Beyerová a Lothar Gorris, Máme zálibu v inventářích, neboť si nepřejeme zemřít. *Britské listy*, 2009. Dostupné na <<http://blisty.cz/art/49813.html>>. [cit. 2023-12-03].

Dle Eca se seznamy dají dělit na několik typů, a to například na seznam praktický a poetický. Spíše než o to, co daný seznam obsahuje, jde o záměr, se kterým k němu přistupujeme. Pokud si tedy nějaký seznam na Letterboxd pročítáme za účelem inspirace, na který film se zrovna podívat, přistupujeme k němu jako k seznamu praktickému. Mnoho uživatelů však tráví čas utvářením a pročítáním seznamů bez jakékoliv reálné ambice snímky doopravdy zhlédnout. Seznamy se proklikávají pro potěšení ze seznamů samotných, a tím seznamy povyšují na seznamy poetické, tedy na formu umění.⁷¹ Další možné rozdělení seznamů je pak dle Eca na seznamy koherentní excesivní a seznamy chaotické. Koherentní excesivní seznam „spojuje entity nějakým způsobem navzájem příbuzné.“⁷² Chaotické seznamy naopak představují „soubor věcí záměrně zbavených zjevného vzájemného vztahu.“⁷³ Významem chaotických seznamů pak dle Eca není informace utřídit, ale radostně oslavit chaos, ve kterém žijeme. „Seznam se stává prostředkem, který obrací svět naruby a svým způsobem se v praxi řídí Tesaurovou výzvou k hromadění charakteristických rysů, aby tak vyšly najevo nové vztahy mezi vzdálenými věcmi a rozhodně se zpochybnily vztahy obecně zažitě. Chaotický seznam se tak stává jedním z prostředků rozkladu forem, s nímž se v různých podobách setkáme ve futurismu, kubismu, dadaismu, surrealismu či v novém realismu.“⁷⁴ K takovému rozkladu formy pomocí tvorby chaotických seznamů dochází na Letterboxd, jak jsme si již ukázali výše, běžně. Pomocí tvorby seznamů s názvy jako “salt”, tedy „sůl” či “freeway exits, fast food, riverbeds”, česky „sjezdy z dálnic, rychlé občerstvení, koryta řek” dochází k rozbití klasické formy přemýšlení o filmových žánrech.⁷⁵

Skrze tvorbu nových souvislostí dochází k oslabování dominantních způsobů přemýšlení o filmech, a dostávají prostor nové, nečekané způsoby, umožňující tvorbu nových, více inkluzivních filmových kánonů.

Seznamy na Letterboxd mohou sloužit jako způsob třídění filmů do různých tematických kategorií, jako způsob uchování poznámek, jako zdroj inspirace. V tuto chvíli nás nicméně již asi nepřekvapí, že jsou seznamy také jedním ze zdrojů účinné propagace některých snímků. Editoři Letterboxd mají například celou jednu rubriku nazvanou “Watchlist This!”⁷⁶, která funguje na pomezí autentického doporučení a reklamy. Stejně populární jsou pak oficiální Letterboxd seznamy s filmy, které inspirovaly jiný, právě

⁷¹ Umberto Eco, *Bludiště seznamů*. Praha: Argo, 2009.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ URL: <<https://letterboxd.com/newarchive/list/salt/>; <https://letterboxd.com/newarchive/list/freeway-exits-fast-food-riverbeds/>> [cit. 2023-12-03].

⁷⁶ Watchlist This! Our October 2023 picks of the best new bubbling-under films. *Letterboxd Journal*, 2023. Dostupné na <<https://letterboxd.com/journal/watchlist-this-october-2023/>> [cit. 2023-12-03].

vycházející snímek, a které diváky na tento snímek „naladí“, tedy které ho tímto způsobem potenciálnímu diváctvu lépe prodají.⁷⁷

Navzdory mé obezřetnosti a dosavadní skeptičnosti je však potřeba říci, že je pro mne Letterboxd již pátým rokem zcela nepostradatelným pomocníkem pro uchování znalostí o filmu. Přestože jsem uživatelkou, která se žádným významným způsobem nepodílí na utváření podoby Letterboxd, nevytvářím originální seznamy, nepíšu recenze, většinou ani nehodnotím filmy, i přesto stránku navštěvuji občas i několikrát denně. Hlavním důvodem, proč Letterboxd již mnoho let nepřetržitě využívám, je především to, že je mnohonásobně spolehlivější a systematictější, než-li má paměť, a že je schopen uchovat pro mne informace, které si o sobě já sama nepamatuji. Více jak devadesát procent respondentů mého dotazníku odpovědělo, že navštěvují Letterboxd alespoň jednou denně, skoro šedesát procent z nich nicméně uvedlo, že se nezajímají o žádný z oficiálních aktivit Letterboxd (tedy neposlouchají podcasty jejich editorů, nečtou Letterboxd magazin, neodebírají newsletter atd.) Pro velkou část uživatelů je tato síť přínosná právě díky tomu, že jim díky své deníkové podstatě umožňuje lépe zkoumat a prohlubovat jejich filmové návyky.

LETTERBOXD JAKO EXTERNÍ PAMĚŤ

Čím komplexnější naše společnosti jsou, tím více informací produkují, a tím víc jich ke svému fungování potřebují. Mozek člověka již dávno přestal stačit na to, aby byl toto množství schopen uchovat a zpracovat. Nejlepší pomůckou pro toto uchování a zpracování se pro lidstvo stalo písmo. S tím, jak psaných záznamů přibývalo, začalo být nicméně stále palčivější otázkou, jak dané záznamy skladovat, ale především, jak se v nich následně orientovat. K tomu je potřeba „efektivní, přesné a praktické zpracování dat. To vyžaduje systém (například katalog), možnost duplikace (jakou dnes nabízejí kopírky), metodu rychlého a přesného dohledání (počítačový algoritmus) a pedantické, ale ochotné archiváře, kteří s takovými nástroji umí zacházet. Vymyslet něco podobného bylo mnohem náročnější než vymyslet písmo.“⁷⁸

Svět, ve kterém žijeme, produkuje enormní množství informací. Dle bývalého šéfa Googlu Erica Schimda by veškerá lidská zaznamenaná komunikace od počátku věků do roku

⁷⁷ URL: <<https://letterboxd.com/crew/list/the-letterboxd-show-four-faves-with-bendavid/>> [cit. 2023-12-03].

⁷⁸ Yuval N. Harari, *Sapiens: stručné dějiny lidstva*. Voznice: Leda 2018.

2003 zabrala asi 5 miliard gigabytů. V roce 2023 lidstvo produkuje asi 329 miliard gigabytů denně.⁷⁹

Rozvoj digitálních technologií zásadně změnil způsob, jak lidé s informacemi nakládají a jak je uchovávají. Velkou změnou prošlo například to, jakým způsobem si lidé pamatují a vybavují informace. Není nezvyklé, že lidé nyní nahrazují vlastní paměť pamětí digitální a spoléhají se na technologická zařízení, které jim umožňují ukládat a vybavovat si informace.

Letterboxd může být dobrou pomůckou pro uchovávání našich filmových znalostí a následné rozpominání si na ně. Pro mnoho lidí slouží jako jakýsi poznámkovač, díky kterému je pro ně snazší vylovit některé informace z jejich vlastní paměti. Respondenti dotazníku uváděli, že je pro ně Letterboxd motivací pro častější sledování filmů a objevování jim dosud neznámých kinematografií. Je pro ně způsobem, jak prohloubit svůj vztah k filmům, jak o nich přemýšlet v širších kontextech, způsobem, jak si ke sledování filmů dělat poznámky, a tím svůj zážitek ještě více umocnit.

Dělání si poznámek bylo vždy jedním ze zásadních způsobů přenosu informací. „Poznámky mohou nabývat mnoha podob – mohou být orální, psané či elektronické. Ať už je jejich médium jakékoliv, na nejhlubší rovině zahrnují variace a kombinace několika základních postupů: záznamu, třídění, souhrnu a výběru.”⁸⁰ Poznámky slouží jako způsob utřídění našich myšlenek, jako způsob jejich zachování pro budoucí potřeby. Letterboxd se jeví jako ideální nástroj pro tvorbu a uchování poznámek ke zhlédnutým filmům, pravděpodobně mnohem systematictější, než jakýkoliv jiný psaný systém, který by si většina jeho uživatelstva byla schopná vést. Dělání elektronických poznámek a nahrazení naší vlastní paměti pamětí digitální má však i své stinné stránky. Když se při ukládání svých vzpomínek spoléháme na společnosti a služby třetích stran, vkládáme do těchto prostředníků neuvěřitelnou důvěru. Jednak důvěru, že naše data nezpronevěří a nevyužijí pro své vlastní zájmy, ale také důvěru, že tato naše data uchovají, jak dlouho si budeme přát. Do jaké míry lze ale nástroj jako Letterboxd používat jako pomůcku pro uchovávání našich filmových znalostí, když většina webových stránek v nějakou chvíli zastarává, přestane být funkční, nebo je přepsaná novými informacemi? „Každá ze záznamových metod s sebou nese jistá omezení spolehlivosti, uchovatelnosti a přístupnosti – kniha ve srovnání s počítačem vítězí ve všech těchto ohledech; počítač je dnes sice již obvykle spolehlivý, avšak vyžaduje značnou

⁷⁹ Fabio Duarte, Amount of Data Created Daily. *Exploding Topics*, 2023. <<https://explodingtopics.com/blog/data-generated-per-day>> [cit. 2023-12-03].

⁸⁰ Ann Blair, Dělání poznámek jako umění přenosu. In: Tomáš Dvořák (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze 2010, s. 233.

technickou infrastrukturu a přináší problémy s kompatibilitou a přístupností v různých dobách.”⁸¹ V okamžiku, kdy by Letterboxd z jakéhokoliv důvodu přestal být jeho adminy nadále spravován a aktualizován, či by došlo k nějaké systémové chybě, všechna data na něm by pro uživatelstvo mohla být ztracena. V minulosti se to stalo například s oblíbenými stránkami jako GeoCities či MySpace.⁸² Přesto však vkládáme do schraňování dat na internetu nesmírnou víru. „Na tomto selhání naší kolektivní imaginace, která si už nedokáže internet odmyslet, je něco pozoruhodného. O internetu už se nemluví jako o něčem dočasném, jako o něčem, co může zmizet; internet se jeví, jako něco stálého, trvalého, možná dokonce ontologického – internet prostě je a vždycky bude.”⁸³ Postupem času jsme si navykli*ý smýšlet o internetu jako o „ultimátní technologii.”⁸⁴ Jelikož je tak velké množství našich životů mediované skrze internet, tak je pro nás skoro nemožné si představit, že by internet mohl zmizet. „Dnes je snazší představit si konec světa než konec kapitalismu.”⁸⁵ je jednou z nejznámějších vět teoretika Marka Fishera. A jelikož se internet zdá být jedním z velmi silných nástrojů kapitalismu⁸⁶, představit si život „po internetu” nám může připadat podobně obtížné.

Ekologická stopa neustálého využívání digitálních technologií a nepřetržitého připojení k internetu je nicméně znatelná, naše aktivita závisující na digitálních technologiích tedy s největší pravděpodobností není udržitelná navěky.⁸⁷ Spoléhat se tedy pouze na digitální záznamy, co se našich znalostí týče, se tedy zdá přinejmenším neprozíravé. V případě, že by jednou bylo kvůli nedostatečné kapacitě pro uchování všech informací potřeba pročistit informace z cloudů (a tedy všechny Letterboxd záznamy o tom, které filmy jsem za poslední roky viděla) by se smazaly, jaké procento zhlédnutých filmů bych si pamatovala? Letterboxd je pouhou technologickou náplastí na špatnou paměť, naši reálnou paměť ve skutečnosti netrénuje. Pokud jsme si zaznamenali zhlédnutí několika tisíců filmů, pravděpodobnost, že se jimi budeme častěji probírat, je spíše mizivá. Aplikace nám tedy může pomoci si

⁸¹ Tamtéž, s. 233–234.

⁸² Alex Hern, Myspace loses all content uploaded before 2016. *The Guardian*, 2019. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/technology/2019/mar/18/myspace-loses-all-content-uploaded-before-2016>> [cit. 2023-12-07].

⁸³ Evgeny Morozov, *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. UK: Penguin Books 2014, s. 22.

⁸⁴ Tamtéž, s. 23.

⁸⁵ Mark Fisher, *Kapitalistický realismus*. Praha: Rybka 2010.

⁸⁶ Přehledné rozvinutí tohoto tématu například v textu *Algorithmic Capitalism in the Epoch of Digital Reason*. Michael A. Peters, *Algorithmic Capitalism in the Epoch of Digital Reason*. *Fast Capitalism* 14, 2017. Dostupné na <<https://fastcapitalism.journal.library.uta.edu/index.php/fastcapitalism/article/view/354>> [cit. 2023-12-07].

⁸⁷ URL: <<https://www.genevaenvironmentnetwork.org/resources/updates/data-digital-technology-and-the-environment/>> [cit. 2023-12-07].

rozpomenout, zda-li jsme některé snímky viděli*y, či nikoliv, jako pomůcka pro cvičení paměti nám nicméně moc platná nebude.

Dříve se o internetu smýšlelo jako o jakési globální vesnici⁸⁸, kde budou mít jeho uživatelé možnost sblížit se s lidmi z různých rozličných sfér a se zcela rozdílným zázemím. Čas nicméně prokázal, že byla tato představa diverzifikovaného prostoru spíše mylná. Geograficky od sebe sice uživatelé komunikující pouze prostřednictvím internetu mohou být tisíce kilometrů vzdálení, smýšlením si ale budou pravděpodobně velmi podobní.⁸⁹ Virtuální komunity, sdružující se na stránkách jako reddit či Discord⁹⁰, jsou toho dobrým příkladem. Pravděpodobnost, že se i na Letterboxd budeme obklopotvat pouze lidmi, kteří mají podobný vkus a podobné názory, jako máme my, je tedy veliká.

O počítači se s oblibou mluví jako o ekvivalentu lidského mozku. Dle některých teorií pracuje mozek na podobných principech, jako digitální hardware, naše mysl pak může být vnímána jako protějšek softwaru.⁹¹ Vzpomínka, kterou lidský mozek uchovává, nicméně není ničím fixně daným. Naše paměť není nějakou konstantou, ale spíše věčným procesem, který je ovlivňován časem a všemi dalšími informacemi, které vstřebáváme. Naše paměť funguje jako (ne zcela spolehlivý) archivář, který selektuje, jaké vzpomínky si uchováme, a jaké vypustíme, a to na základě procesů, které jsou nám samotným neznámé.

„Počítače jsou sice schopni zaznamenávat, ale nemohou si pamatovat, jejich „mysl“ nemůže pracovat stejně jako ta naše, protože počítače si nemohou vybrat, co si budou pamatovat, pamatují si totiž všechno.“⁹² Protože sama digitální paměť nic takového neumí, tak je zapotřebí mechanismů, které zajistí, že internet nebude pouhou sbírkou nepřehledného množství neuspořádaných informací, ale prostorem, ve kterém se člověk bude schopen snadno orientovat. O potřebě efektivního způsobu klasifikace mluví Lev Manovich ve svém textu *Principy nových médií*. Dle Manoviche se nacházíme v nové etapě mediální evoluce. Během posledních sto padesáti let jsme nahromadili*y neuvěřitelné množství mediálních materiálů a nyní je potřeba nových technologií pro jejich správné „uchovávání, třídění a účelné zpřístupňování.“⁹³

⁸⁸ Marshall McLuhan, *Jak rozumět médiím*, Praha, Odeon 1991, s. 95.

⁸⁹ Eli Pariser, *The Filter Bubble. What the Internet is Hiding from You*. New York, Penguin Press, 2011, s. 14.

⁹⁰ Reddit a Discord jsou komunikační platformy, spojující uživatelstvo často na základě jejich společných zálib a koníčků.

⁹¹ Clive Thompson, *Your Outboard Brain Knows All*. *Wired*, 2007. Dostupné na <<https://www.wired.com/2007/09/st-thompson-3/>> [cit. 2023-12-07].

⁹² Evgeny Morozov, *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. UK: Penguin Books 2014, s. 276.

⁹³ Lev Manovich, *Principy nových médií*, In: Tomáš Dvořák (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze 2010, str. 40

„Internet, který můžeme považovat za jednu obrovskou distribuovanou databázi médií, sehrál svou úlohu při krystalizaci základní situace nové informační společnosti: přebujelosti informací všeho druhu. Jednou z reakcí byla populární idea softwarových „agentů“ určených k automatizaci vyhledávání relevantních informací. Někteří agenti pracují jako filtry a doručují malé množství informací ve shodě s kritérii uživatele. Jiní agenti dovolují těžit ze znalostí ostatních uživatelů a následovat jejich výběr a volby.“⁹⁴ Lidská mysl funguje selektivně, vybírá si, které informace uchová, a které zapomene. V digitálním světě tuto funkci nahrazují algoritmy. Jak bylo ovšem zmíněno v předchozích kapitolách, spoléhat se při výběru informací, které z nich jsou pro nás důležité, a které můžeme přehlížet, především na technologie, se neobejde bez mnoha úskalí.

„Předtím, než začaly informace spravovat počítače, bylo jádro institucionálního řízení a kontroly snadno lokalizovatelné. Ve skutečnosti byl nápadný vzhled síni moci totiž režimy využíván k udržení své hegemonie. Přestože symboly moci ještě stále stojí, zřetelně a na stabilních místech, činnost, která moc udržuje, není ani zřetelná, ani stabilní. Moc již totiž nesídlí v těchto symbolech, řízení a kontrola se nyní pohybují podle potřeby.“⁹⁵ V okamžiku, kdy si nejsme jistí, jaké mocenské síly nad námi vlastně mají kontrolu, tak se proti této moci stáváme v podstatě bezbranní. Pokud nemáme možnost dohlédnout, jaké informace jsou filtrované či přímo cenzurované, a kdo tyto informace, které čerpáme, a které o sobě sami uvádíme, ve skutečnosti spravuje, tak zajisté nemůžeme vyvinout ani adekvátní postupy, jak tuto moc smysluplně zpochybňovat.

„Archiv není libovolná veličina, archivem nemůže být jen tak nějaká sbírka věcí. Archivní režim paměti není idiosynkratickou volbou, ale pravidly řízenou, administrativně naprogramovanou operací inkluzí a exkluzí, kterou lze přeformulovat kyberneticky nebo dokonce digitálně.“⁹⁶ Pokud tedy přistoupíme na to, že je internet jakýmsi hyperlinkovým archivem, který má nějaký specifický protokol, dle kterého je budován a využíván, pak musíme jeho archiváře (v podobě velkých internetových společností, tvůrců internetového obsahu a algoritmů, který tento obsah filtrují), podrobovat podobné míře kontroly, jakou podrobujeme jiné orgány moci.

Sám Matthew Buchanan, jeden ze zakladatelů Letterboxd, si je ale naštěstí této zodpovědnosti, kterou založením Letterboxd přijal, zdá se, vědom. V rozhovoru pro *Los Angeles Magazine* se k tomuto tématu vyjádřil následovně: „Za žádnou cenu nevěříme, že

⁹⁴ Lev Manovich, *Principy nových médií*, In: Tomáš Dvořák (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze 2010, str. 40

⁹⁵ Alexander Galloway, *Protocol: How Control Exists after Decentralization*. Massachusetts: MIT Press 2006, s. 4.

⁹⁶ Wolfgang Ernst, *Digital Memory and the Archive*. Minneapolis: University of Minnesota Press 2013, s. 129.

platformy, jako je ta naše, mohou být doopravdy neutrální, v rámci naší moderace stránky se tedy přikláníme na stranu lidské laskavosti. Občas se zmýlíme, nebo jednáme příliš pomalu, alespoň jsme ohledně toho ale upřímní. Naše systémy pro řešení toho, když někdo porušuje nějaké zásady, jsou většinou řízeny lidmi, a ne umělou inteligencí. Navíc: co je pro jednoho uživatele jednohvězdičkový film je pro jiného pěťihvězdičkové mistrovské dílo. Je pro nás tedy důležité, abychom zachovali přátelské prostředí pro různorodé názory, ale také abychom zasáhli, když se diskurz přesune za hranice názoru a přejde do osobních útoků nebo nesmyslných, cílených kampaní na snižování počtu hlasů.⁹⁷ Za více jak deset let fungování Letterboxd se tento lidský přístup ke správě stránky jejím tvůrcům daří více či méně zachovávat, a ani velký nárůst uživatelstva na tom zatím zdá se nic nezměnil. Teď bude na rozhodnutí nového vedení, zda-li se tuto podobu Letterboxd rozhodne respektovat.

LETTERBOXD JAKO NOVODOBÝ KRITIK

Letterboxd je stránkou, díky které je možné komunikovat s ostatními lidmi, skrze kterou lze (alespoň fragmentárně) uchovávat své filmové znalosti, ale také stránkou, skrze kterou se k filmům sám*sama vyjádřit a zjistit, co si o filmech myslí jiní.

Každý z uživatelů*ek Letterboxd má možnost filmy hodnotit pomocí systému hvězdiček, ale také slovně pomocí recenzí.

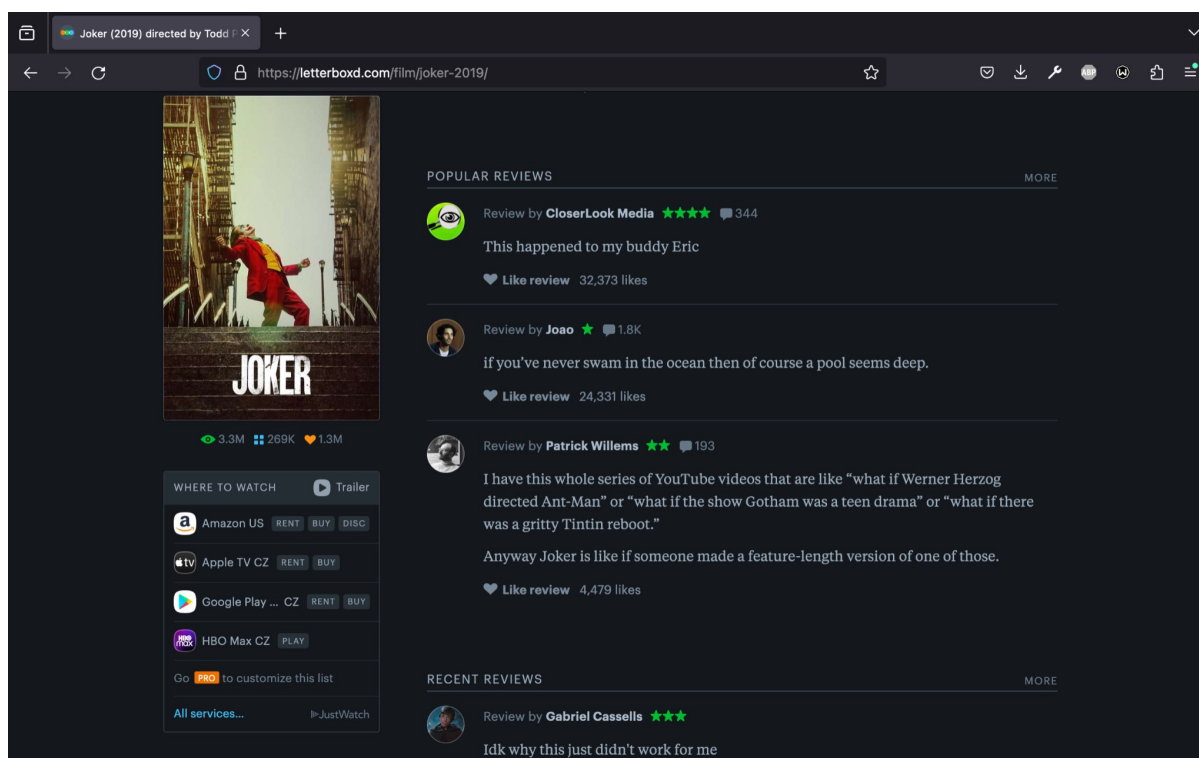
Velká část lidí, které uživatelé na této síti sledují, nejsou filmovými experty, nýbrž lidmi, které uživatelé znají i v „offline“ prostředí. Na mou otázku, jakou skupinu lidí uživatelstvo Letterboxd sleduje nejčastěji, reagovalo 49% respondentů odpovědí „Lidi, které osobně znám (přátelé, rodina...)“, odpověď „Znamé osobnosti (režiséry*ky, filmové kritiky*čky atd.)“ byla na druhém místě s pouhými 31%.

Tím, že se velké množství lidí začíná při svém zájmu o kinematografii spoléhat právě na stránky, jako je Letterboxd, vyvolává ovšem obavy, jestli to nemá za následek také jistý úpadek v tom, jaké debaty se kolem filmů odehrávají.

Letterboxd a jemu podobné platformy sice mohou být skvělým nástrojem k přemýšlení o filmu, zároveň ale také mohou sloužit k legitimizaci a větší viditelnosti nerešeršovaných a bonmotových názorů, jejichž jediným cílem je v této hře na filmového kritika*kritičku získat co nejvíce bodů. Letterboxd je zahlcen legračními recenzemi k

⁹⁷ Daniel Smith, How Letterboxd Is Trying to Get an Edge Over Other Movie Apps. *Los Angeles Magazine*, 2019. <<https://lamag.com/film/letterboxd>> [cit. 2023-12-10].

filmům, které člověka sice pobaví, k danému filmu mu toho ovšem moc neřeknou. Jednou z nejpopulárnějších recenzí, která Letterboxd proslavila na celém internetu, byl komentář k filmu *Joker*, ve které se neříká nic, než “This happened to my buddy Eric”, tedy „Tohle se stalo mému kámošovi Ericovi”.⁹⁸ Přestože je to komentář, který mi i po mnoha přečteních ještě stále přijde vtipný, o filmu *Joker* jako takovém tato glosa říká pramálo.

The screenshot shows a web browser displaying the Letterboxd page for the movie *Joker* (2019). The page features a movie poster on the left, a 'WHERE TO WATCH' section with links to Amazon US, Apple TV CZ, Google Play, and HBO Max CZ, and a 'POPULAR REVIEWS' section. The most prominent review is by CloserLook Media with the text 'This happened to my buddy Eric' and 32,373 likes. Other reviews include one by Joao and one by Patrick Willems.

To však neznamená, že by se filmoví profesionálové a lidé, kteří o filmu píšou v rámci svého živobytí, Letterboxd vyhýbali, a že by na této stránce byli upozadováni. Například David Ehrlich z filmového online časopisu *IndieWire* využívá Letterboxd ke zveřejňování částí svých článků, a upoutávání na jejich plné znění na www.indiewire.com. U dalších recenzí, které Ehrlich na této síti publikuje, se pak uživatel Letterboxd může dozvědět názory i na takové filmy, které by se do profesionálních filmových magazínů (ani těch populárnějšího charakteru) pravděpodobně nedostaly. Jedním z nich je například jeho komentář k filmu *Želvy Ninja: Mutantí chaos*. Celý příspěvek začíná malým písmenem, a je jen historkou z osobního života. Nedozvíme se z něj nic o filmu, nic o tom, co si o filmu David Ehrlich myslí, pouze jakousi asociaci, kterou mu tento film vyvolal: „tento neuvěřitelný film téměř odčinil ten výraz hanby a zmatku, který měl můj táta, když jsem ho

⁹⁸ URL: <<https://knowyourmeme.com/memes/this-happened-to-my-buddy-eric>> [cit. 2023-12-10].

donutil, aby mi jednou k narozeninám koupil Technodrom, který byl asi dva metry vysoký a nahore měl obří oční bulvu, a jeho hlava říkala: ‚Doslova si pamatuji druhou světovou válku.‘ a teď jsem to já, kdo má malého syna a měl bych se ohlédnout zpátky a uvědomit si, jak hloupě jsem musel vypadat, když jsem tehdy prosil o Technodrom, ale tenhle film – který bohužel Technodrom neobsahuje – ve mně zanechal myšlenku, že jsem možná jen o 30 let předběhl svou dobu.“⁹⁹ Příspěvek obsahuje velmi málo diakritiky, pramálo myšlenek, a člověk by z něj jen těžko usoudil, že se jedná o komentář profesionálního filmového kritika, a přes to na Letterboxd získal více jak jedenáct set lajků, podobně jako Ehrlichův seriózní článek k novému filmu Hirokazu Kore-edy *Netvor*.¹⁰⁰

Dalším příkladem pak můžou být recenze Davida Simse, filmového kritika *The Atlantic*, který Letterboxd využívá pouze k osobním komentářům. Jeho příspěvek k novému filmu Akiho Kaurismakiho *Karaoke Blues* bylo například: „aki is best medicine for whatever ails ya“¹⁰¹, tedy „aki je nejlepší lék na cokoliv tě bolí“ či film Yorgose Lanthimose *Chudáčci*: „emma at her best, ruffalo is a great horny fop and i’m so glad yorgos is out here doing his thing but real ‘I get it!’ vibes after a while“¹⁰², do češtiny přeložené jako „emma v nejlepší formě, ruffalo jako skvělý nadržený floutek a já jsem moc rád, že si yorgos jede svojí, ale i že jsem měl po chvíli skutečný ‚Chápu to!‘ pocity.“ I jeho komentáře sbírají na stránce tisíce lajků, v *The Atlantic* by si za ně ovšem pravděpodobně zaplatil málokdo.

„Zpočátku Letterboxd přitahoval hlavně filmové nadšence: zaryté cinefily, fanatiky do statistik a profesionální kritiky, kteří chtěli pod jednou střechou shromážďovat své publikované práce. Mike D'Angelo, dlouholetý příspěvatel časopisů *Entertainment Weekly* a *Esquire*, využil Letterboxd k tomu, aby si zpětně, dle data, zaznamenal všechny filmy, které viděl od ledna 1992. Kromě toho, že na tuto platformu nahrává své staré recenze, používá stránku jako jakýsi deník pro svá více bezprostřední přemítání. ‚Pokud píšu profesionální recenzi, píšu ji pro široké publikum. Ale na Letterboxd si nedělám starosti s formálními záležitostmi, jako je synopse děje. Žertuju a dělám reference, ke kterým byste museli mít poměrně hluboké filmové znalosti, abyste je pochopili. To mi přijde osvobozující! Tato svoboda dodává psaní na Letterboxd jakýsi punc divokého západu.“¹⁰³ To je jen jedním z projevů, jak se formální média na Letterboxd mísí s těmi neformálními.

⁹⁹ URL: <<https://letterboxd.com/davidehrlich/film/teenage-mutant-ninja-turtles-mutant-mayhem/>> [cit. 2023-12-10].

¹⁰⁰ URL: <<https://letterboxd.com/davidehrlich/film/monster-2023/>> [cit. 2023-12-10].

¹⁰¹ URL: <<https://letterboxd.com/davidsims/film/fallen-leaves-2023/>> [cit. 2023-12-10].

¹⁰² URL: <<https://letterboxd.com/davidsims/film/poor-things-2023/>> [cit. 2023-12-10].

¹⁰³ Calum Marsh, Is Letterboxd Becoming a Blockbuster?. *The New York Times*, 2021. URL: <<https://www.nytimes.com/2021/01/13/movies/letterboxd-growth.html>> [cit. 2023-12-11].

Uživatelé Letterboxd jsou jeho přispěvateli, tvůrci obsahu, ale zároveň i těmi, kdo obsah konzumují – a pokud se tak rozhodnou, tak i těmi, kdo za něj platí.

Koukání na film často bývá, například narozdíl od čtení knihy, společenskou aktivitou. Nicholas Mirzoeff tvrdí, že: „Vizuální obrazy jsou naproti tomu velmi často sledovány kolektivně, jako třeba v kině. Dnešní počítačové technologie umožňují návštěvníkovi webové stránky prohlížet si ji současně s možná stovkami anebo i tisícičkami dalších lidí a v případě chatovacích místností či nástěnek s nimi také komunikovat.”¹⁰⁴

Narozdíl od návštěvy filmových klubů či rozpravy o filmu s přáteli je sdílení prožitku z filmu skrze Letterboxd časově nenáročné a dostupné kdykoliv a kdekoliv. Tradiční periodika se většinou vyjadřují pouze k nově vydávaným filmům, na Letterboxd ovšem může být recenze k jakkoliv starému filmu relevantní. Právě tento aspekt nového vyjadřování se k filmu je mnoha lidmi vyzdvihován.¹⁰⁵

Díky Letterboxd a dalším online platformám již není třeba čekat na recenze v oficiálních periodikách. Možnost získat informace, nebo se sám sama vyjádřit k filmu, je proces, který je oproti dřívějším možnostem neuvěřitelně zrychlený. Ve světě Letterboxd může najednou být filmovým kritikem zcela kdokoliv. V okamžiku, kdy role kritika není nijak jednoduše definovatelná a institucionalizovaná, tak se začínají objevovat obavy o existenci profesionálních kritiků. Podobné obavy nicméně kinematografii provázejí od jejího zrodu. „Kritici vždy považovali svou pozici za nejistou a podkopávanou: internet je jen poslední z dlouhé řady hrozeb (dalšími byli např. francouzský auteurismus, televize, monopolizace) pro jejich kulturní autoritu.”¹⁰⁶

Umět reagovat na dobu, ve které žijí, by nicméně mělo být rolí kritiků stejně tak, jako umět dobře analyzovat nějaké filmové dílo. To, že jsou profesionální filmoví kritici, jako právě David Ehrlich, jedněmi z nejsledovanějších lidí na Letterboxd, může sloužit jako důkaz, že tyto dva přístupy k filmové kritice mohou jít ve skutečnosti ruku v ruce.

Sám Letterboxd se pak tomuto směřování stránky snaží jít naproti. To demonstrují například tím, že v roce 2020 oznámili založení nového typu účtu, takzvaného HQ členství.¹⁰⁷

Tento typ profilu je určený výlučně filmovým magazínům, festivalům, filmovým archivům a dalším filmovým institucím. Tyto profily plní jiný účel, než-li ostatní tři typy

¹⁰⁴ Nicholas Mirzoeff, *Úvod do vizuální kultury*. Praha: Academia, 2012. str. 24.

¹⁰⁵ Scott Tobias, The Future of Film Talk Is on Letterboxd. *The Ringer*, 2020. URL: <https://www.theringer.com/movies/2020/9/18/21444082/letterboxd-film-discussion-site-streaming-movies> [cit. 2023-12-11].

¹⁰⁶ Mattias Frey, The New Democracy? Rotten Tomatoes, Metacritic, Twitter, and IMDb. In: Mattias Frey, Cecilia Sayad (eds.), *Film Criticism in the Digital Age*. New Jersey: Rutgers University Press 2015, s. 83.

¹⁰⁷ Matthew Buchanan, Office Space. *Letterboxd Journal*, 2020. Dostupné na <https://letterboxd.com/journal/office-space-hq-tier/> [cit. 2023-12-12].

profilů (tedy Free, Pro a Patron), které jsou profily osobními a jejich funkce se kromě pár detailů v podstatě neliší. Interface HQ profilů dává větší prostor kurátorovanému obsahu a hyperlinkům na delší, profesionálnější rozpravy o filmech. Díky podobným snahám (a jejich měřitelným úspěchům) existuje naděje, že i tradiční kulturní komentátoři mají v tomto spleťtém světě internetové kritiky své místo.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo popsat, jaké vlivy historicky působily a dosud působí na vznik a potřebu využívat nástroje, jako je Letterboxd.

V textu jsem se snažila nastínit, jaké jsou přínosy a nevýhody toho, že jsme díky našim novým digitálním technologiím schopni zaznamenávat zdánlivě nekonečná množství dat, a proč je potřeba být k některým funkcím internetu obezřetní.

Na rozdíl od tradičnějších sociálních sítí je možné udržet si na Letterboxd velkou míru anonymity. Na druhou stranu ale tato platforma neumožňuje mít soukromý účet – zhlédnuté filmy, filmy, které jsme si uložili* y k budoucímu zhlédnutí, námi napsané recenze atd. může vidět kdokoliv, a to dokonce bez nutnosti mít na stránce založený účet. To, jakým způsobem může být tedy s těmito našimi daty naloženo, není tedy nikdy úplně v našich rukách. Letterboxd se sice snaží být firmou, která nenakládá s daty svého uživatelstva kontroverzním způsobem, nedávno však byla její velká část odkoupena velkou holdingovou společností, budoucnost stránky se tedy může vyvíjet zcela jiným způsobem.

Letterboxd je stránka, která je do jisté míry řízena algoritmy, nad velkou částí obsahu mají nicméně kontrolu uživatelé*ky samotní*é. Filmy nejsou vybírány a ukazovány na základě uživatelské historie a předchozích preferencí. Uživatelstvo nicméně již dlouhou dobu po stránce požaduje, aby obsah o něco více algoritmovala. Skoro tři tisíce lidí se vyjádřilo, že by ocenilo filmová doporučení na základě své filmové historie, pouhých osmdesát šest lidí se vyjádřilo proti.¹⁰⁸ Někteří fanoušci dokonce došli tak daleko, že naprogramovali své vlastní nezávislé algoritmy, které tuto funkci provádějí.¹⁰⁹ Takový algoritmus by sice usnadnil rozhodování při výběru, na jaký film se podívat, zároveň by však uživatele Letterboxd uzavřel do užší filtrační bubliny a pravděpodobně je ochudil o mnohé náhodné objevy, díky

¹⁰⁸ URL: <<https://letterboxd.nolt.io/1>> [cit. 2023-12-12].

¹⁰⁹ URL: <https://letterboxd.tools/Random_movie_picker> [cit. 2023-12-12].

kterým si tolik uživatelů*ek Letterboxd považuje. Zařazení těchto algoritmů je nyní na stránce vedeno jako „v jednání“.

Letterboxd je v rámci komunity lidí, zajímajících se o film, vlivnou platformou. Jeho nespornou předností je především to, jakým způsobem se mu daří podporovat dialog mezi různými sférami filmových nadšenců. Vědomí, že se o své poznatky k filmu můžeme podělit s širokým publikem nás může přimět k tomu, abychom určitým aspektům sledovaného filmu věnovali větší pozornost, nebo se snažili vytvořit ucelenější a přesvědčivější argumentaci o tom, proč se nám film líbil nebo nelíbil. Takové přemýšlení buď může zvýšit náš užitek z filmu, nebo nás naopak paralyzovat, a ochudit nás o radost z viděného.¹¹⁰ Stejně jako při používání jakékoliv jiné sociální sítě je tedy nutné využívat Letterboxd rozumně a mít na vědomí všechny vlivy, které za jeho fungováním stojí.

¹¹⁰ URL: <https://www.reddit.com/r/Letterboxd/comments/106z1fx/i_stopped_rating_films_and_it_improved_my/> [cit. 2023-12-12].

BIBLIOGRAFIE

Turkle, Sherry, *Alone Together: Why We Expect More From Technology and Less From Each Other*. New York: Basic Books 2012.

Turner, Fred, *From Counterculture to Cyberculture*. Chicago: University of Chicago Press 2010.

Morozov, Evgeny, *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. Londýn: Penguin Books 2014.

Mirzoeff, Nicholas, *Úvod do vizuální kultury*. Praha: Academia 2012.

O'Neil, Cathy, *Weapons of Math Destruction*. UK: Penguin Books 2016.

Galloway, Alexander, *Protocol: How Control Exists after Decentralization*. Massachusetts: MIT Press 2006.

Cahn, Michael. Váhání mezi odpadem a hodnotou: ke kulturní hermeneutice sběratele, In: Dvořák, Tomáš (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze 2010.

Jurgenson, Nathan, *The Social Photo: On Photography and Social Media*. New York: Verso Books 2019.

Ernst, Wolfgang, *Digital Memory and the Archive*. Minneapolis: University of Minnesota Press 2013.

Pariser, Eli, *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. New York, Penguin Press 2011.

Eco, Umberto, *Bludiště seznamů*. Praha: Argo 2009

Harari, Yuval N., *Sapiens: stručné dějiny lidstva*. Voznice: Leda 2018.

Blair, Ann, Dělání poznámek jako umění přenosu. In: Tomáš Dvořák (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze 2010.

Fisher, Mark, *Kapitalistický realismus*. Praha: Rybka 2010.

McLuhan, Marshall, *Jak rozumět médiím*, Praha, Odeon 1991.

Manovich, Lev, Principy nových médií, In: Tomáš Dvořák (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze 2010.

Frey, Mattias, The New Democracy? Rotten Tomatoes, Metacritic, Twitter, and IMDb. In: Frey, Mattias, Sayad, Cecilia (eds.), *Film Criticism in the Digital Age*. New Jersey: Rutgers University Press 2015.

Články

Wijesiriwarden, Subha, Is the internet really democratic?: How the ‘wired world’ excludes women and other marginalised persons. *World Wide Web Foundation*, 2017. Dostupné na <<https://webfoundation.org/2017/04/is-the-internet-really-democratic-how-the-wired-world-excludes-women-and-other-marginalised-persons/>> [cit. 2023-11-10].

Donovan, Joan, Caplan, Robyn, Matthews, Jeanna, Hanson, Lauren, Algorithmic Accountability: A Primer. *Data & Society*, 2018. Dostupné na <<https://datasociety.net/library/algorithmic-accountability-a-primer/>> [cit. 2023-11-10].

Carr, Nicholas, Is Google Making Us Stupid?. *The Atlantic* 306, 2008. Dostupné na <<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/07/is-google-making-us-stupid/306868/>> [cit. 2023-11-10].

Fin, Staff. Social media has given viewers the power to reshape the film industry, *Film Industry Network*, 2021. URL: <<https://filmindustry.network/social-media-has-given-viewers-the-power-to-reshape-the-film-industry/39000>> [cit. 2022-07-31].

Hossain, Nafeez Zawad, Roy, Tanmoy, D’Costa, Margon, Impact of Internet on the Movie Industry in the coming days. 2019.

URL:

<https://www.researchgate.net/profile/Nafeez-Hossain/publication/334285076_Impact_of_Internet_on_the_Movie_Industry_in_the_coming_days/links/5d2219ab458515c11c1b8c81/Impact-of-Internet-on-the-Movie-Industry-in-the-coming-days.pdf?origin=publication_detail> [cit. 2022-07-31].

Andersen, Margaret, Is Letterboxd's UI changing the way we review movies?. *Wix Studio*, 2022. Dostupné na

<<https://www.wix.com/studio/blog/letterboxd-ui-is-changing-movie-reviews>> [cit. 2023-11-12].

Myanmar: Facebook’s systems promoted violence against Rohingya; Meta owes reparations – new report. *Amnesty International*, 2022. Dostupné na

<<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/09/myanmar-facebooks-systems-promoted-violence-against-rohingya-meta-owes-reparations-new-report/>> [cit. 2023-11-17].

Dilillo, John, Lights, Camera, Log: Netflix Is Now on Letterboxd. *Netflix*, 2023. Dostupné na

<<https://www.netflix.com/tudum/articles/netflix-letterboxd-hq>> [cit. 2023-11-17].

Joshi, Anshu, Theories of Mass Communication: Priming. *Newswriters.in*, 2023. Dostupné

na <<http://newswriters.in/2023/07/14/theories-of-mass-communication-priming/>> [cit. 2023-11-17].

Goldsmith, Jill, The Letterboxd Story: A Site For Film Lovers & Film Listers Giving Indie Distributors A Hand – Specialty Preview. *Deadline*, 2022. Dostupné na

<<https://deadline.com/2022/08/letterboxd-bodies-bodies-bodies-i-love-my-dad-specialty-preview-1235086079/>> [cit. 2023-11-17].

The Score: we’ve updated our weighted-rating calculations. *Letterboxd Journal*, 2023.

Dostupné na <<https://letterboxd.com/journal/the-score-new-weighted-average-ratings/>> cit. 2023-11-21].

Solon, Olivia, The year Facebook became the bad guy. *The Guardian*, 2016. URL: <<https://www.theguardian.com/technology/2016/dec/12/facebook-2016-problems-fake-news-censorship>> [cit. 2023-11-21].

Sato, Mia, Letterboxd has been acquired – and promises ‘very little’ will change. *The Verge*, 2023. Dostupné na <<https://www.theverge.com/2023/9/29/23896052/letterboxd-movie-app-acquired-tiny-holding-company-deal>>

Bosman, Julie, After 244 Years, Encyclopaedia Britannica Stops the Presses. *The New York Times*, 2012. Dostupné na <<https://archive.nytimes.com/mediadecoder.blogs.nytimes.com/2012/03/13/after-244-years-encyclopaedia-britannica-stops-the-presses/>> [cit. 2023-11-28].

Gracewood, Gemma, Showdown. *Letterboxd Journal*, 2017. Dostupné na <<https://letterboxd.com/journal/showdown/>> [cit. 2023-12-02].

Beyerová, Susanne, Gorris, Lothar, Máme zálibu v inventářích, neboť si nepřejeme zemřít. *Britské listy*, 2009. Dostupné na <<http://blisty.cz/art/49813.html>>. [cit. 2023-12-03].

Watchlist This! Our October 2023 picks of the best new bubbling-under films. *Letterboxd Journal*, 2023. Dostupné na <<https://letterboxd.com/journal/watchlist-this-october-2023/>> [cit. 2023-12-03].

Duarte, Fabio, Amount of Data Created Daily. *Exploding Topics*, 2023. <<https://explodingtopics.com/blog/data-generated-per-day>> [cit. 2023-12-03].

Hern, Alex, Myspace loses all content uploaded before 2016. *The Guardian*, 2019. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/technology/2019/mar/18/myspace-loses-all-content-uploaded-before-2016>> [cit. 2023-12-07].

Peters, Michael A., Algorithmic Capitalism in the Epoch of Digital Reason. *Fast Capitalism* 14, 2017. Dostupné na <<https://fastcapitalism.journal.library.uta.edu/index.php/fastcapitalism/article/view/354>> [cit. 2023-12-07].

Thompson, Clive, Your Outboard Brain Knows All. *Wired*, 2007. Dostupné na <<https://www.wired.com/2007/09/st-thompson-3/>> [cit. 2023-12-07].

Smith, Daniel, How Letterboxd Is Trying to Get an Edge Over Other Movie Apps. *Los Angeles Magazine*, 2019. <<https://lamag.com/film/letterboxd>> [cit. 2023-12-10].

Marsh, Calum, Is Letterboxd Becoming a Blockbuster?. *The New York Times*, 2021. URL: <<https://www.nytimes.com/2021/01/13/movies/letterboxd-growth.html>> [cit. 2023-12-11].

Tobias, Scott, The Future of Film Talk Is on Letterboxd. *The Ringer*, 2020. URL: <<https://www.theringer.com/movies/2020/9/18/21444082/letterboxd-film-discussion-site-streaming-movies>> [cit. 2023-12-11].

Buchanan, Matthew, Office Space. *Letterboxd Journal*, 2020. Dostupné na <<https://letterboxd.com/journal/office-space-hq-tier/>> [cit. 2023-12-12].

Příloha č. 1. Letterboxd-dotazník-odpovědi.xlsx